

Dirshu
דרשו' ד' ועזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שוב מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 481

פנינים לפרשת אחרי קדושים פ"ה

"אם הוא לא היה כותב צ'ק, לא הייתי יודע מה הסכום שהוא נתן, שכן אינני נוגע בכסף ואינני מתעניין בסכומים. אבל משמים סובבו שהוא יכתוב צ'ק וכך ראיתי כי 'אוי לאותה בושה'"

הסלידה מממון והיחס לתועלתו ונזקיו

במשנת חייו של כ"ק מרן אדמו"ר ה'באר יעקב' מנדבורנה זצ"ל

וְלֹא תִטְמָאוּ בָּהֶם אֲנִי ה' (יה, ל)

בלתי ניתן לתאר את סלידתו מממון, באופן שפשוט לא היה מסוגל לדבר על כסף. תמיד נשמר, שאם נגע בכסף מיד נטל ידיו. אף כספי הפדיונות שנערמו על שולחנו, לא היה נוטלם בידו בסיום קבלת הקהל, אלא נוטל את הקערה ושופך הכסף לתוך כובעו וממנו למגירת הכספים.

אמנם ישב שעות מדי יום ביומו, ובמרוצת השנים שמע מפי אלפים ורבבות את ענייניהם הכספיים, תוך השתתפות בפרטי פרטים ומתן עצות והדרכות ישרות, אך זאת עשה מצד עבודת השי"ת וביטול עצמי מוחלט. ברם, כשנגעו הדברים לכספו שלו, ספק אם היה מסוגל לשמוע או להגות את צמד התיבות 'כספי שלי'...

מרגלא בפומיה לבאר בדרך מופלאה את מאמר חז"ל (סוטה יב.) "מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן": חז"ל הקדושים ביקשו להמחיש, עד כמה הצדיקים אינם מסוגלים לסבול את גופם והוא כל כך דחוי ומאוס אצלם, עד שאפילו הממון שהוא שפל ובזוי חביב עליהם יותר.

סח באזני רבנו אחד מאנשי שלומו, כי פלוני ממכריו בחוץ לארץ השלים עסקה גדולה ורווחים נאים עשה ממנה, והוא מבקש לשלוח לרבנו סכום גדול אך מבקש שהכסף יועבר לידי רבנו בלי שאיש יידע מכך. שמע רבנו ואמר לו: "יודע אתה למה הוא מבקש שהכסף יגיע ישירות אלי? לא שהוא חודש במישהו שייטול לעצמו, אלא שהוא רוצה שאיש לא יידע מהכסף הזה, וממילא

אוכל לתתו לצדקה בנקיות מוחלטת בלי שאף אחד ימליץ לי להיכן לתת.

מעולם לא ביקש

סח הנגיד הרה"ח רבי אברהם יקותיאל פישמאן שיחי', שזכה שביתו יהיה אכסניה לרבנו בביקוריו בארצות הברית: "כחצי יובל שנים הייתי קרוב לרבנו, והיטב ידע על השפע שהתברכתי בו בסיעתא דשמיא, ואף על פי כן מעולם לא ביקש ממני הנאת ממון כלשהי". אף בהיותו בביתו, כשנערכו מגביות לטובת מוסדותיו הק' והעסקנים

ורבנו שב ואמר לו שלא יחוש שלא בנוח וימחה מזכרונו את הנושא מכל וכל.

מיד לאחר מכן הגיע הנגיד רבי מאיר רוזנטל ז"ל, ורבנו ראה בכך חיזוק לשיטתו ולדרכו שאינו צריך לבקש כסף מאנשים.

כמה שנים לאחר מכן, כאשר המוסדות היו שרויים במצב קשה ונזקקו לעזרה גדולה, ניגש אחד העסקנים ושאל את רבנו, מפני מה אינו נוסע לערוך מגבית בחוץ לארץ כדרכם של צדיקים רבים.

ברגע הראשון נראה היה שרבנו נסער מעצם השאלה ונזקק לברור מילותיו כיצד להשיב לו, כי אצל רבנו היתה זו הצעה מופרכת מעיקרה.

רגע חלף ורבנו השיב: "מה אעשה ומשמים עזרו לי והביאו נדיב גדול שמימן את כל בנין המוסדות, ונראה לי שזה הרבה יותר ממה שעשו אותם צדיקים בכל השנים בנסיעתם. נו, וכי מסוגל אני להאמין בהצלחות של נסיעות ומגביות, או שעלי לשים מבטחי בבורא כל עלמין?!". - -

ירושא לא רצויה

מעשה נוסף אירע, שנכנסו מנהלי הישיבה הק' לרבנו ושחו בשמחה כי קיבלו מכתב מעורך דין נודע, בו הודיע כי פלוני בן פלוני שהלך לעולמו כתב בצוואתו כי הוא מוריש לישיבתנו הק' את ביתו בן שלושת הקומות בשכונת יוקרה בתל אביב. מבלי להזדקק לשמאי מקרקעין, העריכו העסקנים כי מדובר בסכום עצום שהיה בו כדי להקל מאד את מצוקת המחסור ששררה באותה תקופה.

במכתבו הוסיף עורך הדין וביקש, כי הנהלת הישיבה תתחשב ביורשים ותחליט על סכום מסוים שיינתן להם כפיצוי שיפיס את דעתם. בלב מתרונן נכנסו עסקני ההנהלה אל הקודש פנימה, לבשרו כי ישועה גדולה באה מכיוון בלתי צפוי.

אלא שרבנו מיאן לקבל דברים כפשטם. הוא התעניין ושאל, האם מישהו מכיר את תהלוכותיה של אותה משפחה, וכיצד אירע שהמנוח ביכר לנשל את יורשיו מנחלתו ולהוריש לישיבתנו הק'.

השיב אחד הנוכחים, כי הלה היה איש מר נפש והרבה להתקוטט עם ילדיו, ואלו השיבו לו במטבע של בוז ועלבון. את צערו ויגונו היה רגיל להשכיח בבואו לישיבתנו הק', בעוד שהיה משכנה ביפו, ושם במחיצת הבחורים היה פורק את שברון רוחו ומוצא פורקן בעליצותם.

ביום מן הימים הגיע בסערת נפש והכריז, כי בבוא יומו לא ינחיל ירושתו לבניו אחריו אלא לישיבתנו הק', כי טובם הם תלמידיה מבניו שלו, והוסיף מבוקשו כי בחורי הישיבה ילמדו משניות לעילוי נשמתו, כי על בניו אינו סומך שיעשו זאת. בשעתו זימן את אחד מנציגי ההנהלה למשרדו של עורך הדין, כדי שיחתום כי הישיבה תדאג ללימוד משניות לעילוי נשמתו.

שקט השתרר בחדרו של רבנו, עד שנשמעה תשובתו הפסקנית: אינני חפץ בכסף זה! כמה שניסו לשבר את אזניו בשוויז העצום של הבנין והתועלת שתוכל הישיבה להפיק מסכום עתק שכזה, לא אבה לשמוע.

היקרים עמלו קשות לכתת רגליהם לבתיהם של נגידים, רבנו עצמו לא פנה למארחו ולא זירזו להרים תרומתו.

באחד מביקוריו של רבנו בארצות הברית, קודם שנפרד לצאת לשוב לארץ ישראל, הגיש לו המארח בעל האכסניה מעטפה שבתוכה היתה המחאה בסך עשרת אלפים דולר, שביקש לתת דורון לצדיק. שבועות אחדים חלפו והוא קיבל בדואר קבלה חתומה מטעם ישיבתנו הק', בגין תרומתו הנדיבה בסך הנ"ל.

הוא לא ידע את נפשו, כי עסקני המוסדות קיבלו בנפרד את תרומתו, ואילו מתנה זו נועדה לצרכי בית רבנו. הוא התקשר אל רבנו והביע פליאתו שנמהל בה קורטוב של תרעומת, אך רבנו השיב בפשטות, כי לא עלתה על דעתו שהכסף נועד עבורו ובתמימות הניח שהכסף נועד לישיבתנו הק'.

כאשר נעשה בית המדרש ברחוב מינץ צר מהכיל את כל המתפללים, צפו הגבאים והעסקנים פני העתיד שקהל אנ"ש יתרבה בעז"ה, ועמדו כולם על ההכרח לבנות בית מדרש חדש. הבנין המפואר ורחב הידיים שהוקם לבסוף בקרית נדבורנה, בנדבת לבו המופלגת של הנגיד רבי מאיר רוזנטל ז"ל, עדיין לא היה במושגי אנ"ש ואיש לא פילל כי משמים ישלחוהו לאותו נגיד ויתנו בלבו לבנות 'פלטין של מלך' מן המסד ועד הטפחות.

באותה תקופה נכנסו העסקנים לרבנו והתאוננו, כי הם מתאמצים ומשקיעים כוחות אדירים, אך הם זקוקים גם לעזרתו של רבנו. התפלא רבנו ושאל, מה הם מצפים ממנו שיעשה, ואלו השיבו בפשטות, כי יאמץ דרכם של אדמו"רים אחרים העושים למען מוסדותיהם, וכאשר נכנסים אליהם אנשים לעצה ולברכה הם מדברים עמם כי ירמו תרומתם למען ביסוס המוסדות. נבעת רבנו והשיב: "כדי לבקש כסף מאנשים, אני צריך להיברא מחדש". כמה שדחקו ולחצו והסבירו עד כמה הדבר הכרחי, לא הצליחו לשכנעו. "אינני מסוגל", שב ואמר בהתנצלות כנה.

משראה רבנו כי תולים הם את יהבם בו ואינם אוזרים כוחות בעצמם עד שיראוהו נותן ידו עמם, התעניין ושאל, האם יש אדם מסוים שהם מעוניינים שידבר עמו אודות בניית בית מדרש חדש.

נקבו העסקנים בשמו של גביר גדול שהיה רגיל לבוא הרבה אל רבנו, וציינו כי אין להם ספק שהלה יזיל הון מכיסו אם רק יתבקש במפורש מפי רבנו, כי ידעו כמה רבה היא הערצתו של אותו עשיר לרבנו.

בלית ברירה ובחוסר נעימות גדולה, קרא רבנו לאותו עשיר, ואמר לו בנועם: "חפץ אני להציע לכם איזו הצעה וברצוני להקדים ולהדגיש שאינני מורה ומצווה, ואפילו לא בגדר 'בקשה' אלא הצעת דברים בעלמא. היות והעסקנים כאן עוסקים בהקמת היכל חדש לתורה ולתפילה, לבית מדרש ולישיבה, ואולי תרצו להיות שותפים בדבר גדול זה".

השיב הלה כי עליו להתיעץ בכך עם אחיו, אם ירצה לתת בשותפות על שם אביהם המנוח, ורבנו הוסיף אחריו: "אם מכל סיבה שהיא זה לא מתאים לכם, יכולים אתם לומר זאת בניחותא, כי באמת שלא ביקשתי ורק הצעתי הצעה בעלמא".

שלא כתוחלתם ותקוותם של העסקנים, השיב האיש בשלילה,

אם לא", ואפשר לרמוז על המובא ב'חובת הלבבות' (שער הכניעה פרק ד), שיש שלושה מיני עשירות בעולם.

"המין הראשון, היא עשירות הבאה מסטרא דקדושה, וסימנה שהממון הזה יוצא על דברים שבקדושה, כדרך כל דבר הנמשך לשרשו ומקורו. המין השני, עשירות מצד הסטרא אחרא רח"ל, וממון זה יוצא על דברים שהם נגד רצון הבורא ית"ש. והמין השלישי, הוא עשירות הבאה לאדם למען העמידו בנסיון, לראות אם ישתמש בממונו בכשרות ויבוא מכוחו להתקרב אל השי"ת, או שח"ו ישתמש בו לדברים שאינם כדת של תורה ובגין כך עווננו ישא.

"והוא שאמר הכתוב: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ושפע זה נחלק לשלושה מינים - "למען אנסנו", הוא הממון שבא לאדם כדי לנסותו; "הילך בתורת", זו העשירות הבאה מצד הקדושה; "אם לא", העשירות שמיסודה ושורשה היא מנוגדת לדברים טובים".

ועוד סיפר רבנו באותה שיחה, כי פעם נסע הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע לאסוף מעות ל'פדיון שבויים', ונכנס בביתו של גביר גדול מאד, והיו בטוחים שהלה ירים סכום גדול, אולם הוא השיב: "אינני יכול".

"הנמיכו את גובה הסכום וביקשו סך פעוט, והלה בשלו: "אינני יכול". בצאתם, אמר הרה"ק מסטרעליסק למלווי: "וכי חושבים אתם ששקר היה בפיו?! לא ולא! הוא באמת לאי יכול לתת. אין לו שליטה על עצמו ובאמת אינו מסוגל לתת מכספו לצדקה", ובכך ביאר מאמר הכתוב (דברים טו, י) "נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלך ידך", ולכאורה יש לדקדק שהרי כלל נקוט בידינו (קידושין לט:): "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא". אלא יש לומר, שאין הכי נמי שאין שכר על המצוה בעצמה, אבל על שמחת הנתינה בצדקה, מה שמקיימים את "ולא ירע לבבך", "בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך בכל מעשיך ובכל משלך ידך" - (מרשימות הרה"ח רבי יצחק הלפרין שיחי').

בשיחה אחרת התמרמר ואמר: "נכנסים אלי אנשים ושואלים שאלות על כסף, היכן ישקיעוהו וכיצד יעשו רווחים גדולים. אך אינם שואלים מה יעשו עם הכסף, כיצד יהפכו אותו למצוות ולמעשים טובים... כואב לי הדבר, כי אותם אנשים מדמים בנפשם שהם חיים בשביל כסף, ואינם מעלים בדעתם שהכסף יכול להחיותם אם רק ישתמשו בו לתכלית" (מפי הרב אבישי אפרתי שיחי').

'אביהם של ישראל' - הרב חנוך ריגל

משהתקשרו דמעות בזויות עיניהם, התרכך ואמר: "גשו אל הגאון רבי נסים קרליץ, ובקשו את חוות דעתו, אך אמרו לו בשמי כי לבי נוקפי ליהנות מכסף שכזה". שמע רבי נסים את שאלתם והשיב: "אמנם מצד הדין אין כל חשש ומניעה להשתמש בכסף. אמנם זה שהרבי אומר כי לבו נוקפו, אכן יש על מה..."

שבו העסקנים לרבנו וראש המדברים פתח ואמר: "היינו אצל רבי נסים ואמר לנו שאין כל חשש ומניעה להשתמש בכסף". לא הסתפק רבנו בכך וברר: "ומה עוד אמר?", ולא הניח להם עד שציטטו בדיוק את לשונו מרישא ועד גמירא. אף כשניסו לשכנע את רבנו שהרי היורשים התייאשו מנחלת אביהם ואפשר לפייסם בסכום כלשהו, לא הסכים לשמוע והתמיד בסירובו: "בכסף כזה אין רצוני כלל" - - -

צמצום המוחין של בעלי הממון

תחת אחד השיחים עם מחנכים בישיבתו הק', הוזכר הכבוד שחולקים לבעלי ממון, ורבנו הרחיב ואמר: "האמת שרוב בעלי הממון אינם נותנים כשיעור הראוי. יש גבירים בודדים שזוכים לתת, אבל לרובם אין את הזכייה. זה דבר פלאי, שיש בעלי הון שמוכנים להפסיד מיליון דולר בעסקיהם, והם אפילו מתבטאים ואומרים שזה לא משפיע עליהם לרעה כשהם מפסידים כסף, כי זה טיב עולם העסקים שיש הפסדים ויש רווחים.

"מאי דך, כשבאים להתרימם לצדקה, הם מקשיחים לבם על סכומים פעוטים בהרבה, וממש קשה להם להיפרד מכספם".

נאנח רבנו והוסיף: "כואב לראות את 'צמצום המוחין', שיש לאנשים ביד את המפתח לתת כסף למקומות שתהא להם מזה הצלה לעתיד לבוא, ובמקום זה הם משקיעים בשטויות והבלים וכלום לא יוצא להם מזה".

דוגמא לדבר הביא, מאיש עשיר מאד שנכנס אצלו להתייעץ לגבי השקעת עתק בסך חמישים מיליון דולר, אולם בצאתו השאיר צ'ק על סך מאה ועשרים שקלים בלבד [ורבנו הוסיף בדרך אגב: "אם הוא לא היה כותב צ'ק, לא הייתי יודע מה הסכום שהוא נתן, שכן אינני נוגע בכסף ואינני מתעניין בסכומים. אבל משמים סובבו שהוא יכתוב צ'ק וכך ראיתי כי 'אוי לאותה בושה'"]...

הזכיר רבנו את דברי קדשו של אביו, כ"ק הרבי ה'דבר חיים' זי"ע, על הפסוק (שמות טז, ד) "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצאו העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורת

שמענו ותחי נפשכם

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי',
ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

עמד הגאון ברצינות ולא הוציא אפילו שחוק קל מפיו - שעה שכל המתפללים התגלגלו מצחוק. לאחר התפילה ניגש תלמיד ושאל: "ילמדנו רבינו, היאך הצלחתם לעמוד כך מבלי למתוח את השפתיים לצדדים?"

הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א, בעניין הזהירות הנדרשת מפני אונאת דברים וגרימת צער לזולת, מתוך אהבת ה'

ולא תשא עליו חטא (יט יז)

יום אחר יום ולא ייפגעו ולא ייעלבו ממנו כלל, שהרי ממילא ובלי שום מאמץ יבחר באותן פרפראות השוות לכל נפש, ובאותן מלים המתייסבות על לב שומעיהן.

“לחפץ חיים זה לא היה קורה”

באחד מימי ראש השנה, בעת ההפסקה שלפני קריאת התורה, עבר אחד עם כוס מלא שוקו בידו ונשפך ממנו מעט על טליתו של הגה"ח רבי אברהם אויערבאך (שליט"א) זצ"ל. התחיל רבי אברהם להתרעם, אך לא על טליתו שלו שהורטבה בטופח על מנת להטפח והוכתמה בכתם חום, אלא על שמרוב הדחוק שהיה בבית הכנסת נגעה טליתו בטלית של זולתו והתלכלכה אף היא. בניו ניסו להניח את דעתו באמרם לו שזה אונס גמור ולדעת כמה פוסקים האדם פטור על אונס גמור. אמר להם רבי אברהם בזה הלשון: “אצל החפץ חיים דבר כזה לא היה קורה!”.

החפץ חיים נכנס כל כולו לעולם של אהבת ישראל ונשמר מכל משמר שלא לפגוע בכבוד הזולת, ולכן אצלו זה לא היה קורה. מדוע אצלו זה לא היה קורה? הרי מדובר באונס גמור! אינני יודע, אבל זה לא היה קורה. כי זהו המציאות - הנכנס לעולם של אהבת ישראל מוחו פועל ממילא באופן שאינו פוגע בזולתו.

אין להכחיש שבתחילה יצטרך האדם לעמול הרבה כדי להכניס את עצמו לעולם של אהבת ישראל, וכדרך שהלומד לנהוג במכונית או לנגן בפסנתר צריך בתחילה לעמול הרבה, וכבר אמרו חז"ל (ראה

הנה במקורות חכמינו ז"ל (בבא מציעא נח, ב) אנו מוצאים שהפליגו בחומרתה של אונאת דברים עד שאמרו שהיא חמורה יותר מאונאת ממון!

אכן לפעמים נמנעים בני אדם מלעסוק בענין איסור אונאת דברים, מפני שיודעים שדברי חז"ל שנאמרו בענין חריפים ושנונים עד למאוד וחוששים על לבם ונפשם. ומעוד טעם אחר הם נמנעים מכך, מפני שהנזהרים מאונאת דברים, הם בדרך כלל אנשים שיש להם מדרגה גדולה של יראה, ומה נעשה ובימינו מרחיקים את העבודה המיוסדת על היראה ומקרבים את העבודה המיוסדת על האהבה... אמנם העצה היעוצה היא להיזהר מאונאת דברים מתוך האהבה ולא מתוך יראה, כי הנה התורה אמרה “ואהבת לרעך כמוך”, וגילו לנו צדיקי עולם זיע"א שאהבת ישראל ואהבת ה' אחוזה ודבוקים זו בזו והאחת גורמת לשניה שתבוא - הנוטע אהבת ישראל בקרבו, ממילא יבוא ממנה לאהבת ה', והנוטע אהבת ה' בקרבו, ממילא יבוא ממנה לאהבת ישראל.

יאמר האדם לעצמו: הלא כל מי שהוא מזרע יהודי, בין חכם ובין טיפש, בין נאה ובין מכוער, בנו של הקב"ה הוא, והוא אוהב אותו אהבה נצחית. ואם כן אעשה את כל אשר לא-לי ידי כדי שלא להעליבו או לצערו, כי אם אעליב אותו או אצער אותו חלילה, אקלקל בזה את אהבת האב. ואדבר, אעורר בלבי אהבה גדולה אליו ובוה תגדל האהבה גם ביני לבין מלך מלכי המלכים הקב"ה.

זהירות בלי שום מאמץ

יש אנשים מתלוננים: היאך אוכל להיזהר בדיבורי שלא יבוא על ידיהם צער לאף אחד בעולם? הלא איש בין אנשים הנני ומשוחח עם חברים וקרובים לפי תומי - ומה אעשה ותמיד, בכל מה שאדבר, יהיו אנשים שייעלבו ממנו. וכי תחפוץ שאשתוק או שאומר רק פרפראות על הפרשה? והלא גם אם אומר פרפראות על הפרשה יתכן שייעלבו ממני אנשים באשר בחרתי בפרפראות שמקורם קדוש בגדולי הדור שאינם נמנים על גדוליהם...

אולם תלונות אלו באים רק מפי אנשים שלא הכניסו את עצמם לעולם של אהבת ישראל, כי המכניס את עצמו לעולם של אהבת ישראל, אין הדבר קשה לו כלל. אדם כזה יכול לדבר עם כל בני דורו

רש"י שמות יט, ה) "כל ההתחלות קשות". אך לאחר שיתרגל האדם וייכנס לתוך עולם זה, יערבו לו חייו ובלי שום מאמץ יכבד את זולתו ולא יצער שום אדם באשר הוא.

החשבון ששמר מן הצחוק

אצל הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ניגש פעם בעל תפילה שהתפלל באופן עילג עד שהצחיק את כל המתפללים מאחור. והנה במשך כל התפילה עמד הגאון ברצינות ולא הוציא אפילו שחוק קל מפיו - שעה שכל המתפללים התגלגלו מצחוק. לאחר התפילה ניגש אליו תלמיד אחד ושאל: "למדנו רבינו, היאך הצלחתם לעמוד כך מבלי למתוח את השפתיים לצדדים?" השיב לו הגאון: "ראה בני! בשעה שהתעורר בי הצורך לצחוק, נזכרתי במה שאמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"א): 'המלבין פני חברו ברבים אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא'. אמרתי לעצמי שאם אוציא מפי אפילו צחוק אחד, כל כרכי חזון יחזקאל שהוצאתי ילכו לאיבוד - ולא צחקתי".

כך הם פני הדברים. גדולי העולם שהכניסו את עצמם לעולם של אהבת ישראל, עמדו בניסיונות הקשים ביותר ומעולם לא פגעו באיש. ואם היה קשה להם, היו מזכירים לעצמם מאמר אחד ממאמרי חז"ל וניצולים מן המכשול.

תוספת קדושה לעוצר את פיו

והנה נוסף לכל זה כדאי מאוד לשנן מה שאמרו חז"ל שכל מי שבא עבירה לידו וניצול הימנה נחשב לו כאילו עשה מצוה, וכן כדאי לשנן מה שאמר הרה"ק בעל בית אהרן זיע"א מקארלין, על הפסוק (ויקרא טז, יט) "וטהרו וקדשו" ששניהם עולים הן על מצוות עשה והן על מצוות לא תעשה, כי גם על-ידי קיום מצוות עשה זוכים לתוספת טהרה, וגם על-ידי ההימנעות מן העבירה זוכים לתוספת קדושה. וכשנזכור כל זה יהיה לנו יותר קל להיזהר מלפגוע באחרים, כי נרגיש בלבנו בשעה שאנו עוצרים במלים כדי שלא לצער את זולתנו, שאנו כאילו מקיימים בכך מצוה בקום ועשה ומוסיפים אהבה על אהבה בינינו לבין לאבינו שבשמים.

אל פסגת המדרגות

סיפר לי יהודי אחד, שפעם שאל את הגאון רבי עזריאל טויבער זצ"ל: אם אנו רואים בימינו שבלחיצה אחת יכול האדם לשקוע בשאול תחתית, הלא בוודאי מוכרח הדבר שיוכל האדם גם להעפיל לפסגת המעלות בלחיצה אחת, שהרי זה לעומת זה עשה האלוקים, ומדוע אפוא אין אנו מוצאים דבר זה? והשיב לו הגאון על אתר: "בוודאי יש, כי כפי שהלוחץ לחיצה אחת שוקע בשאול תחתית, כמו כן מי שנמנע ואינו לוחץ לחיצה זו, מעפיל לפסגת המדרגות".

תשובתו של הגאון נכונה להפליא גם לענייננו. אם חז"ל אמרו שהמלבין פני חברו ברבים מאבד ברגע אחד את כל אשר לו, הלא מוכרח להיות שיוכל האדם להרוויח עולם ומלואו ברגע אחד, והיכן היא יכולת זו? הוי אומר: בצדו השני של המטבע, דהיינו במי שעוצר

את עצמו בשעת ניסיון ומונע את עצמו מלהלבין פני חברו. והלא כן אנו מוצאים תמיד, שככל שהאיסור חמור יותר, כך הנמנע ממנו מתקדש ומתגדל יותר, וכמו שאמרו לענין עריות שהיא מג' עבירות החמורות - כל שאתה מוצא בו גדר ערווה, אתה מוצא בו קדושה.

על מה מסתכלים בשמים?

כשנשא הרב רבי שלמה פרישטיק זצ"ל את נכדתו של הרה"ק רבי שלמק' מזוועהיל זיע"א, בא לשאול את זקנו היאך להתנהג לענין מצות מכונה מפני שבבית אביו נהגו לאכול אותן. השיב לו זקנו: "בשמים אין מסתכלים על דברים אלו, בשמים מסתכלים אם שמרו על העיניים ואם נזהרו שלא לפגוע ברגשות אחרים".

נתכוון אותו צדיק לסבר את האוזן כמה חמור לפגוע בכבוד הזולת, ולהורות שאם השמירה על המנהג עלולה לפגוע בכבוד הזולת, שמא כדאי לוותר עליה כדי שלא ייצא שכרה בהפסדה.

ועל דא אמרו - "לא עם הארץ חסיד". כי אם אין האדם יודע להבדיל בין עיקר לטפל, הוא מאמץ לעצמו קפידות ועניינים ובדרך הוא דורך על אנשים וקונה לעצמו גהינום. אבל גדולי העולם ידעו תמיד לוותר על קפידות ועניינים, אם היה מתעורר בלבם אפילו חשש קל שבקלים שאלו עלולים לפגוע בכבוד זולתם.

אהבת ישראל על ראשם

בספר "דברי ישראל" הביא בשם זקינו הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זיע"א שבדורות אלו, מאחר ימי הבעש"ט הק' ואילך עיקר העבודה הוא להגביר אהבת ישראל. ובאמת כן היה מאז זרח אורו של הבעש"ט הק' ועד דורנו אנו, שכל הצדיקים, צדיקי האמת, עטרו עטרת ה"אהבת ישראל" על ראשם. ואין אנו מדברים דווקא מהצדיקים שהיו מפורסמים בכך כדוגמת הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר זיע"א, אלא אפילו מהצדיקים שהיו מפורסמים יותר בתורתם כדוגמת החידושי הרי"ם זיע"א, כי אף הם היו מקדישים שעות ארוכות בכל יום מחייהם כדי להאזין לצרות בני ישראל ולהתפלל עליהם ולהיות להם לעזר ולאחיסמך.

ואם אנו, פשוטי העם, אין ביכולתנו לקרוא "קוויטלאך" ולפעול ישועות להמוני בית ישראל, מכל מקום ביכולתנו להיזהר שלא לגרום להם חלישות הדעת, ועל דבר זה אנו מצווים.

בספר "יטב לב" יש רק שתי פעמים שהביא דברי תורה בשם חותנו הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל אב"ד טאלטשווא, בפרשת האזינו ובפרשת וזאת הברכה. וראיתי שזה מפני שכאשר עמד בעל יטב לב לסיים את חיבורו, בא אליו חותנו בחלומו ואמר לו שהוא עושה לו חלישות דעת בזה שאינו מביא דברי תורה משמו. בקומו משנתו, נמלך בעל יטב לב להביאו עכ"פ בסוף חיבורו כדי להפיס את דעתו.

הראית לדעת כמה צריך להיזהר על כל צעד ושעל שלא לגרום חלישות הדעת לאחרים במישרין או בעקיפין. וביותר צריך להיזהר מזה האדם המוכשר, שעלול לנקר עיני אחרים בכוח כישרונותיו.

"אבא שלח אותי כשליח אישי מטעמו בחזרה להרב שך, הייתי אז בחור צעיר. הרב שך פתח לי את הדלת, הכניס אותי לסלון והורה לי לשבת בראש השלחן, כשהוא יושב בצד..."

אב"ד סאנטוב-לייקווד הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א, בנועם שיח אמרים נפלאים ומלהיבים בעניין מידות טובות והנהגות שבין אדם לחברו אצל גדולי ישראל

ואהבת לרעהו כמורה (יט יח)

לא יפסיד כלום, כי הם ישלמו לו את מה שהבטיחו לו, אבל לכל הפחות נרויח שיהיה חזן המרוצה לקהל".
אך הרבי הגיב בחריפות ואמר "מה אתם חושבים, וכי באים לכאן לקנות 'נוסח'?? כאן באים לקנות 'מידות'!! - ולכן, החזן יחזור להתפלל כאן ביוה"כ ושמחת תורה בדיוק כמו שסיכמו אותו..."

עיקר חסר מן המצבה

מחותני הרה"ג רבי שמעון גאלדבערגער שליט"א ר"מ בישיבה דמאנסי סיפר לי דבר נפלא:
לאחר פטירתו של הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע, נכנסו אצל בנו מ"מ הרה"ק רבי נפתלי צבי זי"ע והראו לו את נוסח המצבה שכתבו על אביו, הנוסח היתה ארוכה מאד, וכתבו שם את כל מפעליו הכבירים לה' ולתורתו וכל מה שפעל לאחב"י להחיות עם רב, וביקשו ממנו שיגיה את הנוסח. לאחר שעבר על כל הנוסח, אמר להם שאין לו מה להוסיף חוץ מארבעה מילים שלדעתו הוא העיקר, וביקש שיוסיפו את המילים "ושתל בהם מידות טובות..."

'מגו' להוציא ולהכניס

פעם כשמסר הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל שיעור בישיבת פוניבז' בימי 'ירחי כלה', על הסוגיא ד'מיגו שהוא דופן לסוכה הוי דופן לשבת' (סוכה דף ז' ע"א), השתתף בין מקשיבי השיעור יהודי

מסופר שאצל הגאון האדיר רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל באו עסקנים וקרובי משפחה להתייעץ אודות בחור מבוגר שלא מצא שידוך מכיון שטיפל באמו הזקנה, ובכל הצעה לשידוך דרש מהמדוברת שתסכים לחיות בבית אמו, ולא היה מי שתסכים לכך, והם ביקשו מהגרש"ז שיסביר להבחור שלא זו הדרך.

אך למרות בקשתם הצדיק הגרש"ז את מעשה הבחור, שאלוהו, אם כן לא ימצא שידוך? ענה הגרש"ז, אחד מדרכי המוסריות של לקיחת שידוך, הוא אשה בעלת מדות, ואם איננה מסכימה שתשרת את אמו הזקנה של הבחור אין היא בעלת חסד.

לימים שמע הגרש"ז שהבחור התארס עם אחת שהסכימה לחיות ביחד עם אמו הזקנה, ושלה לקרוא אליו את הבחור, ואמר לו: בזמנו המלצתי שדרכך נכונה, שכך הוא דרכה של אשה בעלת חסד, אבל לאחר שכבר מצאת את השידוך, ברצוני לומר לך שתסדר את אמך במושב זקנים, אין זוגתך צריכה לסבול, הגם שהיא בעלת חסד, אבל עליך מוטל החיוב לסדר את אמך ולא להכביד על זוגתך.

ללמוד מידות

בעת שהגיע כ"ק מרן אדמו"ר מבוהוש זי"ע לגור בתל אביב, הזמינו "חזן" מסויים - יהודי ירא שמים - שיבוא לעבור לפני ה"עמוד" ולהתפלל בימים הנוראים בבית מדרשו של הרבי.

והנה הגיע היום הראשון של ראש השנה, החזן ניגש ל"עמוד" ומתחיל להתפלל, אך המתפללים לא האמינו למה שהם שומעים, כי למרות שהוא היה ירא שמים, מ"מ לא יכלו לומר עליו שמכבד את ה' בגרונו וד"ל, והם היו ממש מאוכזבים.

לאחר התפילה נכנסו הגבאים לחדרו של הרבי, ושאלו אם יכולים לרמז לחזן בעדינות, שלמחרת הוא לא צריך לטרוח לבוא להתפלל, והם כבר ימנו חזן אחר במקומו... אך הרבי אמר בנחרצות "לא! מחר הוא גם מתפלל..." וכך הוה, החזן התפלל גם ביום השני, וכל הקהל בעל כרחם יענו אמן...

לאחר ראש השנה ניגשו הגבאים אל הרבי, ושאלו "שמא עתה כאשר החזן חוזר לביתו, יש הזדמנות להודיע לו שהוא אינו צריך לטרוח לחזור ולבוא להתפלל ביום הכיפורים, כי יש חזן אחר שיכול להתפלל, והוסיפו ואמרו להרבי, שכמוכן ששכרו לא יקופח, והוא

פשוט והמוני, ודימה ועירבב בין שני ענינים בש"ס שאינם קשורים זה לזה כלל. ושאל מהראש ישיבה דהרי "מיגו להוציא לא אמרין?"... הציבור שהבין את ריחוק הענינים החל לחייך, אך רבי שמואל רצה לשמור על כבודו, ועל אתר ענה לו בחביבות "קושיא נפלאה, אך מיגו להוציא ולהכניס אמרין!"! השואל נהנה מאד, והשיעור המשיך.

שליחות לרב שך

כ"קמרן אדמו"ר מטשאקאווא הגאון הגדול רבי שלמה געשטעטנער שליט"א רב שכונת גבעת משה בעיה"ק ירושלים ומו"צ ה"עדה החרדית" סיפר על מדת ההכנסת האורחים הנפלאה של אביו הגאון האדיר רבי נתן געשטעטנער זצוק"ל, וכך סיפר:

העניינים שהגיעו לביתנו ברחוב דבורה הנביאה בבני ברק, היו מאוד משונים בלבושם ובהתנהגותם. ומטבע הדברים בקיץ היה קשה הרבה יותר לשבת בסביבתם, אבל זה לא מנע מהם לקבל את כל היחס, הם קיבלו הראשונים את האוכל, היו שרים את השירים שלהם, הם פשוט קיבלו הרגשה שהם בבית שלהם.

היה יהודי מסכן שדפק פעם בביתנו בשעה 1:00 בלילה. האמת, שאצל אבא שלי זה לא היה מאוחר, כי הוא היה הולך לישון בשעה 3:30 לפנות בוקר.

היהודי היה רעב, ונפשו חשקה בחביתה (ביצה מטוגנת). אבא שלי עזב את הגמרא וניגש בשמחה למטבח לקיים את החסד בגופו, למרות שהוא לא היה מנוסה בזה, וטיגן לו את החביתה לשביעות רצונו. אבל אז הגיעה דרישה נוספת - כוס קפה, אבל עם חלב חם. לא מים חמים עם חלב, אלא חלב חם. אז אבא ניגש למקרר והוציא פינג'ן מיוחד וחימם לו את החלב.

יהודי שמבקש לאכול אי אפשר לסרב לו,

היה קבצן אחד שהיו עליו רינונים, ואחד מעסקני בני ברק פנה לאבי זצוק"ל ואמר לו שצריך להרחיקו ולא לארח אותו. אולם אבי השיב לו, שיהודי שמבקש לאכול אי אפשר לסרב לו, וע"פ הלכה צריך עדים להוכיח שהוא לא בסדר, ואולי היתה זו רק מעידה חד פעמית מצידי, ואולי הוא חזר בתשובה וכו'. משראה העסקן שדבריו אינם מתקבלים על דעתו של אבי, פנה להרב שך זצ"ל, להתלונן בפניו על אבי שעדיין ממשיך לארח את אותו קבצן. ואכן הרב שך שלח שליח לאבי ודרש ממנו שלא לארח את הקבצן הזה.

אבא שלח אותי כשליח אישי מטעמו בחזרה להרב שך, זה היה במוצאי שבת, לפני 50 שנה, הייתי אז בחור צעיר, נקשתי על הדלת ברחוב ראב"ד, להפתעתי, הרב שך פתח לי את הדלת בעצמו ללא גבאים, הוא הכניס אותי לסלון, אני זוכר בדיוק מה הוא למד אז - גמרא בבא בתרא בדף ק"ו, בכרך של מהדורת 'פנינים', הוא הורה לי לשבת בראש השלחן, כשהוא יושב בצד.

מסרתי לו את דברי אבי, שאיך אפשר לסרב ליהודי שמבקש להתארח לאכול בשבת, כי בשיטה הזו הרי אי אפשר להכניס אף אחד הביתה, פלוני מדבר באמצע קדיש, אלמוני מדבר לשון הרע...

הרב שך שמע ואמר "תמסור לאביך שהוא יכול לתת לולאכול"...

למה מעט?

בפסוק נאמר (בראשית י"ח, ד'): יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם. ולכאורה למה אמר אברהם אבינו אל הנער להביא רק "מעט" מים. ואמר הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל, דהנה אמרו חז"ל (מס' בבא מציעא דף פ"ו ע"ב) "יוקח נא" על ידי שליח, ואברהם אבינו לא רצה לעשות חסד על חשבון השליח וכוחו, ולכן אמר "מעט מים"...

דאורייתא ודרבנן

מסופר, שפעם אחר הסעודה לא היה על השולחן רק מעט יין לכדי כוס של ברכה, ובתוך כך שמע הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא ז"ע מאיש אחד שהיה עומד מן הצד שהיה מתאנה, ונטל הרה"ק תיכף הכוס עם היין ונתן אותה לאיש הזה, וראה שהקהל תמהים על זה, כי למה נתן לו את מעט היין שהיה לו על כוס של ברכה.

אמר להם הרה"ק: תבינו, ברכת המזון אם טעון כוס אם לא, הוא מחלוקת הפוסקים, ואפילו למ"ד שטעון כוס, הוא רק מדרבנן, ברם להוציא אדם רגע אחד מן מרה שחורה, הוא ודאי מדאורייתא...

שלא לצער זקן

מסופר על הגה"צ רבי יוסף רוזנבלום זצ"ל ראש ישיבת שערי יושר (שנסתלק אחרון של פסח תשע"ז), שבסוף ימיו היו לו שני גבאים, אברכים בני תורה, שעזרו לו בהליכתו לבית המדרש וכדומה. פעם בעת שהגיע לביהמ"ד עם שני הגבאים שלו, הורה להם לפתע שיעזבוהו, וילכו לדרכם, ויתנו לו לעלות המדרגות בעצמו.

היה זה כמתמיה בעיניהם, כי הלא קשה לו מאד הליכתו במדרגות מחמת חולשתו, ברם שמעו בקולו והלכו לדרכם, ואכן ראש הישיבה הטריח את עצמו לעלות לבד באפיסת הכוחות. לאחר זמן שאלו הגבאים את ראש הישיבה "מה פשענו ומה חטאנו ששלח אותנו, והטריח את עצמו כ"כ לעלות את המדרגות בעצמו בלי עזר", ענה ראש הישיבה ואמר להם: הנה בעת שהגענו לבית המדרש, הבחנתי שם בזקן אחד שעמד לפני הביהמ"ד, הזקן היה לו מטפל נכרי שעוזר לו ללכת, וחשבתי לעצמי, שאם הזקן יראה שיש לי שני אנשים יהודים שעוזרים לי, ואילו הוא יש לו מטפל שאינו יהודי, הדבר יכול להכאיב לו מאוד, ולכן העדפתי להטריח את עצמי מאשר לגרום להזקן צער ועגמומות נפש חלילה...

מזונות ושתייה

לאחר חתונתי הייתי אצל הרה"צ רבי אלי' ראטה זצ"ל משב"ק של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע - וביקשתי ממנו הדרכה על הקמת ביתי החדש. אמר לי ר' אלי', שבביתי יהיה תמיד מוכן מזונות מיוחד לכל הבאים לאסוף כסף שהם בוודאי רעבים וצמאים.

נועם שיח' - תזריע מצורע תשפ"ה

"אתה אומר שאני משקר? זה פה האדמה שלי אללה ירחמו, מי שהיה משקר סבא היה מרביץ לו עם המושכות של החמור עד שיוצא דם, איך אני יכול לשקר???"

מעשה נפלא ששמעתי מאבי מורי הרה"ח

ר' ישעיה לוסטיגמן שליט"א - בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכין אותו!

יעקב א. לוסטיגמן

וְהַתְקַדְּשִׁיתָם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים (יא, מד)

התורה הקדושה אומרת בפרשתנו, ציווי שיש בו גם ברכה: "והתקדשתם והייתם קדושים". רש"י מבאר שהתורה מדברת כאן על פרישות מעבודה זרה, הספורנו מסביר שזו פרישות מעריות, ואילו האור החיים הקדוש לא נכנס לשאלה ממה הפרישות, אלא מסביר ש'והתקדשתם' הפירוש הוא שתהיו נוטים אל צד הקדושה, וממילא 'והייתם קדושים' "ובזה הוא מבטיחם שיהיו בבחינתם מלאכים הנקראים קדושים".

כלומר, התורה בעצם אומרת לנו כאן ש"בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכים אותו". אתה מקדש את עצמך מלמטה? הקב"ה יקדש אותך מלמעלה. אתה מתאמץ לעשות את רצונו? הוא יש לו הרבה עוזרים ומסייעים שהוא ישלח אליך כדי שיעמדו לימינך לעזרה כדי שתוכל למלא את רצונו.

והאמת, רואים אנו שכשיהודי רוצה לעשות את רצון ה' ומתאמץ בעניין, הוא זוכה שהקב"ה אכן משלים את ידו את פעלו, כדי שיוכל לעשות את רצונו, ובעניין זה אביא לכאן מעשה נפלא ששמעתי מאבי מורי, את אשר ראה במו עיניו, מה קורה כשיהודי עומד בכל תוקף על משמר הכשרות, ולא חוסך מעצמו כל מאמץ כדי להגיע לתכלית ההידור בכשרות, ואכן מן השמים מסייעים לו באופן מיוחד, לזהות כשלים ולהתחמק מבעיות שעלולות להכשיל יהודים במאכלות אסורים חלילה.

וכך מספר אבי מורי עט"ר הרה"ח ר' ישעיה לוסטיגמן שליט"א: "היה זה בשנת תשכ"ו, שנת שמיטה. עבדתי אז מפעם לפעם בוועד הכשרות של 'העדה החרדית' כמשגיח לצורך פיקוח על איסוף תוצרת חקלאית, ולוודא שמדובר בתוצרת שגדלה על אדמת נוכרי. בוקר אחד עליתי על טנדר שהסיע אותי למקום העבודה.. היינו שישה משגיחים צעירים וחסרי ניסיון, עם 'משגיח' ותיק ועתיר ניסיון, שהפעיל אותנו. 'צאנו בשעת בוקר מוקדמת והגענו לאזור ה'משולש', שבו שוכנים לא מעט כפרים ערביים שתושביהם הפלאחים מתפרנסים מחקלאות.

הטנדר נכנס אל תוך הכפר, והמשגיח שדיבר ערבית שוטפת, פתח את החלון וביקש מהתושבים המקומיים הכוונה לשדותיו של אבו עומאר. הם הפנו אותנו לכיוון הנכון, והמשגיח שכבר היה שם בעבר

אכן מצא את השדה שלו במהירות.

הפלאח הערבי הבחין בטנדר ומיהר להגיע. פניו השחורות וידיו הגרומות, העידו יותר מאלף עדים על מקצועו, הוא איש אדמה אמיתי שמעולם לא יצא מד' אמותיו של השטח החקלאי שלו. את פנינו הוא קיבל בגינוני כבוד קלאסיים לערבים בני המעמד הנמוך, שמתרגשים עד מאוד לראות מישהו במעמד גבוה יותר מהם: "מרחבא יא סיד", אמר לראש הקבוצה, שהשיב לו ב"מרחבתיין" כדרך שמשיבים לברכת 'ברוך הבא'.

"אהלן וסהלן, אללה יחליכ", המשיך אבו עומאר לברך וכל כולו הבעת שמחה על האורחים החשובים שבאו בצל קורתו. המשגיח לא נכנע למתקפת החיוכים שלו, והורה לו להמתין בצד בזמן שהוא נותן לנו הנחיות.

"תסתכלו שם, אתם רואים?" הצביע המשגיח אחרי שאבו עומאר התרחק קצת, "יש שם חמור. כן כן, אני יודע, אתם חבר'ה ירושלמים, לרכב על חמור זה תמיד נחמד, אבל דעו לכם שאבו עומאר מביא את החמור במיוחד כדי להעסיק אתכם, הוא רוצה שאתם תרכבו ותתעסקו על החמור, ובזמן הזה לא תשימו לב למה שהוא עושה. זאת שיטה קלאסית של הפלאחים פה באזור, להערים על משגיחי הכשרות.

"לכן אני מזהיר אתכם מראש, אל תתפתו! לא באתם לרכב על חמור, אלא כדי לפקוח שבע עיניים על התוצרת החקלאית שהמעמיסים

כמובן שהבנו את המסר, והשבנו שאנחנו מחויבים באופן מלא לביצוע המשימה.

ירדנו מהרכב, והתדרוך המשיך, כשעכשיו גם אבו עומאר הוזמן להקשיב: "יש כאן שדה שבו גדלים חצילים", אמר לנו המשגיח, "שימו לב, אני משאיר כאן את שניכם, בהמשך יגיעו לכאן ארבע משאיות כדי להעמיס את החצילים, אתם בודקים שכל חציל שעולה אליהם, זה רק ממה שנלקט כאן בשדה. אתם רואים שם בצד ערימה של ארגזים ריקים? אתם תראו עוד מעט את הפועלים של אבו עומאר לוקחים אותם לשדה וחוזרים כשהם מלאים בחצילים טריים, כאן הם יעמידו את האגוזים בצורה מסודרת, וכשיגיעו המשאיות הם יעמיסו אותם.

"זכרו, ארבע משאיות! כל החצילים רק מהשדה הזה, שום חציל לא נכנס משום מקום אחר!"

באומרו את הדברים האלו החל להתרחק, אבל אבו עומאר עצר אותו: "לו סמחת יא סיד, אני רוצה לחלוק עליך, להערכתך יצאו מהשדה הזה שמונה משאיות חצילים, לא ארבע! תראה כמה חצילים, זה שדה גדול, למה אמרת ארבע משאיות???"

המשגיח התעקש, "איסמע יא חביב", הוא אמר לאבו עומאר, "חוואג'ה איברהים אמר לי ארבע משאיות. אני לא מתווכח, הוא היה כאן לפני כמה ימים ואמר ארבע משאיות, הוא בדק את השדה והעריך את תנובתו בארבע משאיות. עם חוואג'ה איברהים לא מתווכחים!"

הפלאח הערבי התקומם: "עם כל הכבוד, חוואג'ה איברהים הוא לא חקלאי, הוא יאהוד שיושב כל היום במכתאבה, במשרד, מה הוא מבין? אני חקלאי מהיום שנולדתי, הייתי עובד פה בשדה הזה מאז שהייתי ילד בן שנה עזרתי לסבא שלי, אני אומר לך שיש כאן מספיק חצילים למלא שמונה משאיות!!!"

אנחנו עמדנו דוממים, לא דיברנו מילה. נתנו לאחראי לנהל את הדיון מולו, והוא נהג בדיוק כמונו: "אני לא מתווכח איתך", אמר, "חוואג'ה איברהים אמר, חוואג'ה איברהים יודע! אם אתה מתעקש, אני מתקשר אליו שיבוא לכאן ותשכנע אותו בעצמך!!!"

"בסדר, תתקשר" אמר אבו עומאר, "שיבוא לכאן ויראה בעיניים שלו שאנחנו ממלאים שמונה משאיות!"

כמובן שטלפון נייד לא היה בנמצא, ולמעשה לאבו עומאר לא היה בכלל טלפון, גם לא בבית. נכנסנו לטנדר, ונסענו יחד איתו ל"מכתאבה אל מרכזיה" המשרד הראשי של הכפר, משם יכולנו להתקשר בטלפון. האחראי התקשר לרבי אברהם ראטה, מייסד ועד הכשרות של ה'עדה החרדית', ומי שהמומחיות שלו בנושא כשרות היתה לשם דבר.

רבי אברהם שמע את הדברים והשיב בפסקנות: "שלא יתחילו לזוז לפני שאני בא, אני לוקח עכשיו מונית ומגיע לביקור בשטח".

חזרנו לשדה, השאירו אותי עם עוד חבר במקום, וההנחיה היתה להמתין לרבי אברהם ראטה. כמה זמן ייקח לו להגיע? אי אפשר לדעת. בינתיים, שאר חברי הקבוצה המשיכו לכפרים אחרים,

הפתעה של ממש

"כשמדברים היום על שני צעירים ירושלמים שנשארים לבד בשטח חקלאי בכפר הערבי בלב לבו של המשולש, זה נשמע מפחיד מאוד", אומר אבא שליט"א. "אבל באותם זמנים זה היה שונה, אומנם היה זה עוד לפני מלחמת ששת הימים שלאחריה אימתם של היהודים ממש נפלה על הערבים, אבל גם אז, הערבים שבתוך שטחי ישראל היו הרבה יותר כנועים ליהודים, לא היתה אז ההסתה הנוראה שיש בעשורים האחרונים בין הערבים עצמם, ולכן זה לא היה מפחיד או מסוכן להישאר לבד בכפר ערבי. במיוחד שכמו כל ירושלמי באותם זמנים גם אנחנו ידענו לקשקש קצת בשפה הערבית, ולא היינו מנותקים לחלוטין ממה שדיברו סביבנו.

נשארו בשטח, והמתנו לבואו של הרב ראטה. כעבור שעותיים לערך ראינו מונית מגיעה בנסיעה אל תוך השטח החקלאי כשהיא מרימה מאחוריה ענן של אבק, ורבי אברהם, נמרץ כהרגלו יורד וניגש מיד ללב העניין...

"מה הסיפור?", הוא שואל את אבו עומאר, "ארבע משאיות חצילים אמרתי, נכון, ואתה אומר שמונה. אני עומד על כך שמהשדה הזה יוצאות ארבע משאיות חצילים, אפילו לא אחת יותר!"

אבו עומאר מצביע על השדה, ועומד גם הוא על שלו: "שוף יא סיד, שוף עלא אל חקל", אתה לא רואה שהשדה הזה עמוס בחצילים, תראה כמה, משאללה, בלי עין רעה. אני אומר לך השדה של אבו עומאר מוציא הרבה חצילים! תסתכל בעצמך!!!"

רבי אברהם סוקר את השדה בעיניו, והפתעה ניכרת על פניו: "אתה צודק", הוא אומר לאבו עומאר! השדה הזה בהחלט ממלא שמונה משאיות!!!"

"אז מה אתה אומר ארבע משאיות?", אבו עומאר כבר היה עצבני, "הפועלים שלי כבר פה מתכוננים לקטוף חצילים, שעותיים כבר עברו סתם בזמן שאנחנו מחכים לך, אפשר להתחיל לעבוד???" תן אישור ואנחנו מתחילים, חבל על כל רגע, עוד מעט הם כבר יוצאים להפסקת צהרים!"

רבי אברהם מחייך ומשיב בשלילה, "לא, אי אפשר לעבוד. לפני ימים אחדים הייתי כאן, והשדה הזאת הכילה כמות חצילים של ארבע משאיות. אתה צודק שעכשיו יש כאן שמונה, אבל היו רק ארבע, עכשיו אנחנו נבדוק איך זה קרה."

אבו עומאר כבר ממש התחיל לנעוץ, "חוואג'ה איברהים! על מה אתה מדבר? יש פה שמונה משאיות איך יכול להיות שלפני כמה ימים היו רק ארבע, זה לא הגיוני!"

"נכון", השיב רבי אברהם, "זה באמת לא הגיוני, ולכן אנחנו נבדוק מה קרה, אולי הבאת לכאן ארבע משאיות של חצילים ממקום אחר ופיזרת אותם בתוך השדה שלך???"

פניו השחורות של אבו עומאר האדימו מזעם, "אתה אומר שאני

בדק הכל, מהמקום בו הוא יושב הוא יכול לראות מה מכניסים למפעל, וכרגע כל מה שנמצא במפעל זה רק חומר גלם מאושר! עוד לפני שהספיק לסיים את המשפט, הצביע הרב ראטה על משטח של גלונים שעמד שם בצד, ושאל את המשגיח: "ומה זה? ראית את תעודת המשלוח? זה חומר שקיבל אישור?"

המשגיח צחק והשיב: "לא! זה לא צריך תעודת משלוח, זה שמן מכונות, תראה מה כתוב שם על הגלונים באנגלית, אני קורא אנגלית, זה שמן מכונות - אני מאוד מקווה שהם לא מכניסים אותו בסוכריות שהם מייצרים..."

"שמן מכונות?", המהם רבי אברהם, כמה שמן הם צריכים, זה נראה משטח גדול! הם הצטיידו בשמן לעשר שנים קדימה???" המשגיח הסביר שלא, כל ג'ריקן מכיל חמישה ליטרים של שמן מכונות, ומדי יום הם משתמשים בשני ג'ריקנים כאלו, זאת מכונה גדולה והיא צורכת המון שמן!

"מעניין, איפה הם מכניסים את השמן הזה? באיזה מכשיר???", המשיכה החקירה.

"הנה", מצביע המשגיח כלפי מעלה, "זאת המכונה שמייצרת סוכריות, יש שם שני משפכים אחד לסוכר וחומרי הטעם והריח, שופכים שם כמויות עצומות של סוכר וחומרים נוספים, והמכונה ממיסה את הסוכר, מערבבת עם החומרים, ומזה נהיה סוכריות."

"המשפך השני, זה המשפך של שמן המכונות, שם מכניסים את השמן כדי שמכונה תעבוד כראוי בלי תקלות."

"אהה! הם מכניסים את השמן למעלה, ליד הסוכר", סיכם הרב ראטה את הדברים ששמע, וביקש לדבר עם מנהל המפעל. המנהל מיהר להגיע, ורבי אברהם ניגש ישר לעניין: אני רואה את המכונה שלכם, נראית מאוד משוכללת, אבל אני שם לב שהמנוע נמצא פה למטה, ולמעלה זה רק הצינורות שמוליכים את הסוכר והחומרים לדוד ההמסה. אני תוהה למה את שמן המכונות צריכים להכניס מכזה גובה, זה בטח מאוד מסורבל לכם להעלות אותו לשם כדי להשתמש בו. למה לא עשו פתח הזנה לשמן המכונות כאן למטה, במקום שבו נמצא המנוע של המכונה???"

המנהל נבוכ, "אני לא יודע! זאת באמת שאלה טובה, צריך לשאול את הגרמנים שייצרו את המכונה הזאת, למה לא עלה על דעתם שיהיה לנו קשה לסחוב את השמן כל הזמן למעלה?"

"אם אתה כבר שואלים אתה יצרנים של המכונה", אמר רבי אברהם, "יש לי עוד שאלה בשבילם. אני נוסע הרבה עם מוניות, אתה יודע, אני מבין שחצי ליטר של שמן מנוע, מספיק למכונית לכעשרת אלפים קילומטר, ופה אני שומע שהמכונה שלכם צורכת עשרה ליטרים של שמן מכונות מדי יום. זה נראה לי מאוד בזבזני, תשאל אותם, למה לא עשו מכונה יותר חסכונית..."

המנהל הבטיח לברר את העניין, והרב ראטה לקח צנצנת קטנה, מילא בה מעט משמן המכונות, ויצאנו מהמקום. חזרנו למונית ונכנסו לעיר פתח תקוה, שם הוא ביקש מנהג המונית שיעצור ליד חנות המכולת הראשונה שהוא רואה.

נכנסנו למכולת, הוא ניגש מיד לאזור של קופסאות השימורים ולקח שתי

משקר? איך אתה אומר עלי דבר כזה? זה פה האדמה של סבא שלי אללה ירחמו, מי שהיה משקר סבא היה מרביץ לו עם המושכות של החמור עד שיוצא דם, איך אני יכול לשקר. בזקן של מוחמד אני נשבע לך, לא הבאתי לכאן שום חצייל משום מקום, כל מה שאני מוכר זה מה שגדל כאן במקום!"

"את זה אנחנו מיד נראה", גיחך ר' אברהם ולקח אותנו לסיור לימודי... "בואו תראו", הוא אמר לי ולחבר שהיה איתי, "בשורות הראשונות באמת לא תראו חצילים תלושים, הכל מחובר לאדמה, אבל אם נעמיק קצת, נגלה את התרמית. בוא ניכנס כמה שורות נוספות פנימה ונראה על מה אני מדבר..."

הלכנו אחריו, סקרנים לדעת מי ינצח בוויכוח, ולא הופתענו לגלות שהצדק היה איתנו... השדה היה מלא וגדוש בחצילים תלושים שניכר בבירור שהובאו ממקום אחר ופוזרו בשטח... "מסתבר שהזקן של מוחמד לא שווה הרבה בתור שבועה", הפטיר רבי אברהם, "תראו איך הוא נשבע בלי בושה בדבר הכי קדוש להם!" אשר פיהם דיבר שווא וימינם ימין שקר!"

יצאנו משם, והצטרפנו למונית של רבי אברהם. אבו עומאר נשאר בשטח יחד עם הפועלים, ולא הפסיק לגדף אותנו ואת כל היהודים שלא מוכנים לקנות אצלו חצילים שיובאו ככל הנראה משדה של יהודי שרצה להכשיר את הסחורה שלו דרך שותפו הערבי...

מכונה זוללת שמן

"נהג המונית שאל את הרב ראטה אם הוא רוצה לחזור ישירות למשרדי 'העדה' בירושלים, או שיש לו עוד תחנות בדרך, ורבי אברהם השיב שאם הוא כבר נמצא פה, יש לו כמה דברים שהוא צריך לבדוק. 'יש פה באזור מפעל שמייצר ממתקים', אמר, 'הם ביקשו מאתנו הכשר, ויש כבר משגיח שלנו בשטח, אני רוצה להיכנס לביקורת פתע לבדוק אותם לפני שאני נותן להם אישור'."

הוא חיפש בפנקס ומצא את הכתובת המדויקת. הנהג עיין מעט במפה ויצא לדרך, כעבור 20 דקות או חצי שעה אנחנו מגיעים למפעל. רבי אברהם הציע לנו להצטרף אליו לסיור, ואנחנו קפצנו על ההזדמנות. הוא היה אגדה של ממש בעולם הכשרות, שמענו עליו רבות וזאת היתה חוויה מאוד מיוחדת מבחינתנו לעשות איתו את המסע הזה.

נכנסו למפעל, ואחד העובדים שאל לרצוננו: "אני רוצה לפגוש את משגיח הכשרות", השיב רבי אברהם, "איפה הוא נמצא?"

הפועל הצביע לעבר חדר צדדי, "הוא נמצא שמה, מתפלל!". אני וחברי החלפנו מבטים, מי מתפלל בשעה כזאת? עוד מוקדם מדי בשביל מנחה, ואם הוא מתפלל שחרית בכזאת שעה זה לא מבשר טובות... התברר שהמשגיח למד משניות, והפועל הבור לא ידע לזהות את ההבדל בין סיור למשניות...

רבי אברהם הביע מורת רוח גלויה מזה שהמשגיח לומד משניות במקום לעמוד על משמרתו, אבל המשגיח הצטדק והסביר שהוא

קופסאות של רסק עגבניות עם חותמת הכשרות של 'העדה החרדית', אבל לפני כן בדק שאלו קופסאות משתי סדרות ייצור שונות. משם המשכנו למכון מחקר כלשהו, אני לא זוכר את שמו, והתברר לנו ששם מייצרים חיסונים לעופות. הרב ראטה ניגש למי שניגש, שילם כמה ששילם, ויצא משם עם רשימה עדכנית של כל לולי העופות שרוכשים חיסונים מהמכון הזה: "כולם מספרים לנו שהם לא מחסנים את העופות", הוא אמר, "עכשיו אנחנו כבר יודעים מי אומר אמת ומי לא... כמובן שכל מי שלא אומר לנו את האמת, לא יקבל הכשר מהעדה החרדית".

כשהגענו לירושלים, הוא עצר ליד מחנה שנלר, שם הכניס רבי אברהם את רסק העגבניות ואת שמן המכונות למעבדה, ואנחנו

המשך מעמוד 5 | הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א

זהירותם של בעלי הכישרון

סיפר הגה"ח רבי אהרן טויסיג שליט"א כפי ששמע מהחסיד רבי אלתר משה יונגער זצ"ל בשם אביו שהיה מחסידי סיגעט: דרשותיו של הרה"ק בעל עצי חיים זיע"א מסיגעט לא היו מיוחדים ביופיים והחסידים היו מרגישים על כך כביכול אין כוח רבם בפיו כאביו וזקנו. אולם, פעם נודע הדבר, שבגלל היותו מסובב הרבה בין הערים והעיירות, היה חושש שמא יבוא פעם לאיזו עיר אשר המרא דאתרא אינו נואם דגול ותיפגע כבודו בראותו אותו מפיך מרגליות. על כן קיבל על עצמו לדבר בסגנון פשוט הגם שירננו אחריו. מדרגה של צדיק!

הוסיף הגה"ח רבי אהרן טויסיג שליט"א וסיפר מעשה כעין זה שהיה אצל אביו הגה"צ רבי יחזקאל טויסיג זצ"ל. אביו היה ידוע כדרשן נפלא מאוד, וכשהיו מזמינים אותו למסור דרשה, היה נוהג לברר מי ידבר לפניו ולאחריו. פעם הוזמן למסור דרשה באיזה מקום והתיישב להכין את דרשתו יחד עם בנו הגדול הגה"צ רבי יוסף זצ"ל. כשסיים להכין את דרשתו עם בנו, הוסיף מדעת עצמו עוד קטע אחד לסיום דרשתו. אמר לו בנו: אבי היקר, אין רצוני לסתור את דבריך שהרי אני מצווה על כיבוד אב, אבל אם הכנת את דרשתך עמדי בוודאי רצונך לדעת את דעתי, ובכן אומר לך שסיום זה אינו במקומו, ולא רק שאינו מוסיף כלום לדרשה אלא הוא נותן טעם לפגם וחבל...

סופו של דבר היה, שאביו מסר את הדרשה כפי שהכינוה עם בנו הגדול וסיים אותה בקטע זה שהכין מדעת עצמו, ואכן קטע זה החריב את הדרשה והותיר בלבבות השומעים טעם לפגם. מציאות זו עגמה את נפש בנו הגדול, ניגש הבן אל האב ושאל מדוע הוצרך להרוס את דרשתו במו פיו. השיב לו אביו בזה הלשון: לפני נשא דברים אדם חשוב מאוד מורה הוראה בישראל אשר אין כוחו בפיו, וחששתי שמא תגרום לו דרשתי חלישות הדעת, לפיכך החרבתי את דרשתי בכוונה תחילה. אמרתי את מה שהייתי צריך לומר, אך וויתרתי על הטעם הטוב העשויה להישאר בלבבות השומעים לאחר הדרשה.

דוגמאות כאלו ישנן לרוב. אנשים שיש להם איזו מומחיות בתחום

התפזרנו איש איש לעיסוקיו ולביתו.

אחרי ימים אחדים כשהגעתי למשרדי ועד הכשרות, פגש אותי רבי אברהם ואמר לי: "בטח אתה רוצה לדעת את התוצאות... ובכן רסק העגבניות נבדק ונמצא שהוא אכן עומד בתקן, ואין שום הפתעות לגבי התכולה שלו. אנחנו בודקים כך מדי פעם את המוצרים להם אנחנו נותנים כשרות כדי לוודא שאין שינויים בתמהיל של החומרים שלא עדכנו אותנו לגביו.

"ובאשר לשמן המכונות, ובכן, התברר לנו שהחשד שלי היה מוצדק. מתשובת המעבדה עולה כי מדובר בג'לטין מן החי, זהו חומר טרף, שתפקידו להקריש את הסוכריות ולתת להן יציבות. כמובן שהם לא יקבלו מאתנו הכשר, לא בגלגול הזה ולא בגלגול הבא!".

מסוים ומדברים עליה ללא הרף ואינם קולטים שלצדם יושבים יהודים ושעיניהם יוצאות מחוריהן בקנאה מחמתם. יצטננו אפוא במקומם ויחסכו עגמת נפש וחלישות הדעת מבני ישראל.

חכמתו היא שעמדה לו

מסופר על רבה של ירושלים הגה"צ רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שבאחד מימי חול המועד, כשביתו היה גדוש באורחים שבאו לקבל את פניו ברגל, הרבה לשאול את מקבלי פניו: "בוודאי אתם בדרך אל הכותל המערבי?" מאוחר יותר הסביר למקורביו, שבאותה עת ישב אצלו הגאון רבי אליהו קלצקין זצ"ל, וחשש שמא תיחלש דעתו על שרק הוא נעשה מוקד לעלייה לרגל, על כן ביקש להציג אותו כאילו לא באו אלא לעלות אל הכותל המערבי ובדרך כבר נמלכו להיכנס אליו.

כן מסופר שבאחד מערבי ראש השנה הלך לעולמו מי שהיה החזן הקבוע בבית מדרשו של הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל. כשבאו לשאול את הגאון את מי למנות תחתיו, הורה למנות את בנו של המנוח. התפלאו האנשים, הן מפני שהיה עדיין צעיר לימים, והן מפני שהיה אפשר למצוא חזנים טובים וראויים ממנו, והן מפני שהיה עדיין בתוך ימי האבל ולפי ההלכה אינו נכון שיתפלל לפני העמוד בימים טובים.

לאחר ראש השנה הסביר הגאון: בעזרת נשים עמדה אלמנתו של החזן, והנה אם היו ממנים חזן אחר תחת בעלה, לא זו בלבד שהיה לבה נכמר בקרבה על שאין בעלה עומד על דוכן התפילה כמדי שנה, אלא אף היתה מצטערת ונכלמת על שהחזן החדש עולה בנעימותו על של בעלה - למה לנו להוסיף לה צער על צערה? וכי תשאלו: הלא לפי ההלכה היה אסור להגישו אל העמוד, אף אני אשאלכם: מה הטעם שאסור להגישו? הוי אומר, מפני כבוד הציבור, וכי מותר לצער את האלמנה מפני כבוד הציבור?!

סוף דבר: עלינו להכניס את עצמנו לעולם של אהבת ישראל, ועל ידי כן נתרגל להיזהר על כל צעד ושעל כאותם גדולי הדור שלא לפגוע בכבוד זולתנו, אלא אדרבא לשמח את זולתנו ולהוסיף אהבה על אהבה בין ישראל לאביהם שבשמים.

אחד הילדים התבקש לעזור בבית וניסה להתחמק, קרא לו אבא והמתיק באוזניו: "אם תעזור בזריזות ובחריצות אכתוב לך 'כתב אישור' להיכנס לגן עדן"... מי זה יכול לסרב להצעה מפתה שכזו?

גישתו המיוחדת של הצדיק הירושלמי רבי יצחק דוד גוטפרב זצ"ל, לחינוך הילדים והנהגת הבית

א הארציגער געשמאקער טאטע היה ר' יצחק דוד. אבא לבבי לבניו ולבנותיו. על אף עיסוקיו הרבים בעבודת השם יתברך ובמעשי החסד והעסקנות, לא הסיח דעתו מעולם מהממלכה שהממליך מלכים ברוך הוא העמידו בראשה, הלא היא ביתו ובניו אשר חננו ה'. יחד עם זוגתו הצדקנית ע"ה, "צופיה הליכות ביתה" (משלי לא, כז), השקיע רבות מאוד בנפש צאצאיו, וזכה להקים בית מלא ברכת ה', בנים ובנות ההולכים בדרכי האבות והאמהות.

הבית התנהל בדרך של פשטות, בלי לעשות עסק מענייני העולם הזה, לא בתחום האכילה ולא בענייני הלבושים.

ר' יצחק דוד דאג תמיד שיהיה בבית אוכל וביגוד בהרווחה ולא בצמצום, באופן משביע רצון (-באלעבאטיש) ולא בדקדוקי עניות, אך לא עשו מזה 'עסק'. היה ניכר שאין זה עיקר החיים. חסר דבר מה? אין בכך כדי להשפיע על הרגשת השמחה. העיקר נשאר עיקר, והטפל - טפל.

ברצותו לשמר את אוירת הפשטות התמימה, ולהמשיך את ההתנהגות הפשוטה והצנועה שהיתה בדורות הקודמים - לא התקין קו טלפון בביתו, גם כשהדבר היה כבר נפוץ מאוד.

אף הוא היה אומר: "הלא יש לנו אב זקן, 'דעם אלטן טאטען' יעקב, וצריכים אנו לילך בדרכיו ולא לשנות דבר".

אבא בבית

ילדיו של ר' יצחק דוד זכו באב נוכח, שלא רק רוחו חפפה על הבית, אלא גם בגופו היה שם. נמצא עימהם, רואה אותם, שומע אותם, משגיח עליהם ומשפיע עליהם מלא חופניים אהבת אב.

ר' יצחק דוד השרה תמיד אווירה של נעימות וטוב. הבית היה מקום שנשב חמימות ושייכות. אכן, חינוכו היה ללא פשרות, מוכיח ומייסר, דורש מילדיו ותובע לקיים את ציוויו, אך הכל מתוך אהבה וסבלנות, באופן שיתיישב על הלב ותוכחותיו וציוויו יתקבלו.

עד שהילדים יצאו ל'חידר', בשעות הבוקר, זכו שאבא ישהה איתם בבית כל הזמן, כאשר שיחו ושיגו ספוגים אהבה ויראה והתקשרות בצדיקים. כשיצאו, ליווה אותם בדרכם לתלמוד תורה, ובדרך שוחח איתם בדברי חיזוק ויראת שמים, מזרז אותם לשקידת התורה, למידות טובות ולדרך ארץ, בשעות הערב, בשוכם מה'חידר' היה שב הביתה, לשהות בנעימות ובמסירות עם הילדים עד שעה מאוחרת בלילה.

והיה הדבר לפלא, שהרי חייו היו עמוסים, מוקדשים כולם לשמים,

ויזמו רצוף תפילות ארוכות ונשגבות ומעשי חסד רבים בלי שיעור. מלבד זאת, הוא היה שותף בפעולות מחאה שונות על משמר הדת וצרכי ציבור נוספים. מי שרואה את היקף פעולותיו עשוי להסיק מכך שהוא בקושי היה בבית. אך לא. המשפחה והילדים היו בראש מעייניו. לפני משימותיו הרבות היה אבא וראש משפחה, שמתעניין ודואג לכל פרט ופרט בבית ובחינוך הילדים.

"שאלו את מרן הגרי"ז מבריסק זצוק"ל כיצד זכה לילדים טובים", סיפר ר' יצחק דוד לעיתים קרובות, "יודעים אתם מה ענה הגרי"ז לשאלה הזאת? שבכל עשרים וארבע שעות היממה לא היתה דקה אחת שבה לא ידע היכן ילדיו נמצאים". וממדרש למעשה. סיפור לא היה אצל ר' יצחק דוד רק סיפור. אף הוא היה עושה כן, ושומר בכל עת על אוצרותיו, הפקדונות היקרים שקיבל, זרע ברך השם. בהגיע בניו לשנות הבחרות, דאג שיהיו שעותיהם מנוצלות כדבעי. הסדיר עבורם חברותות לשעות הפנאי, כגון לשעות הצהריים, בין סדר ראשון לסדר שני, וכן לשבת, לשעות אחר הצהריים.

ההשגחה על בניו לא עלתה לו בקלות. ר' יצחק דוד היה מן האריות שבחבורת נטורי קרתא. בכל המחאות על משמר הדת היה מן החלוצים ההולכים בראש, בכל כוחו ויכולתו עסק בעניינים אלו, ועם זאת עשה כל השתדלות שלא יגיע לכך שיכלאו אותו בבית האסורים.

לא החשש מתנאי המעצר הניא אותו, לא הסבל שהיה מנת חלקם של חבריו למחאות, אלא מסיבה אחת נשמר שלא להיעדר מביתו:

לא לימד אבל הם למדו

דעתו של ר' יצחק דוד היתה מעורבת בכל ענייני הבית. בהליכותיו הקרין על ילדיו את החינוך לתורה וליראת שמים - ונקשרה נפשם בנפשו.

מי שראה את ילדיו של מברכים היה עומד נפעם, מי מברך בכזו רצינות, מילה במילה?

"בוודאי אביכם לימד אותכם איך לברך". "לא לימד אותנו", ענו הילדים, "רק ראינו איך אבא מברך, ועשינו אחריו..."

הבוקר האיר על ביתו. הגיע הזמן להעיר את הילדים הנמים את שנתם ולזרזם לעבודת הבורא. באיזו מתיקות עורר אותם! קורא להם בחיבה, לכל אחד בשמו, "עמוד ר'..." "ב"ר יצחק דוד ב"ר יוסף ב"ר אליעזר יחזקאל ב"ר שמואל!"

בימות החורף חימם את המים לנטילת ידיים ('נעגל וואסער'), להגן על ידיהם מהצינה.

בוקר אחד קרה, שאחד הילדים שכח ליטול ידיים בבוקר, וכך הלך לתלמוד תורה. עתה היו לר' יצחק דוד שתי בעיות לפתור. הבעיה האחת - הילד חייב ליטול ידיים! הבעיה השניה - משמעות הדבר שהילד עדיין לא הפנים באופן מוחלט את ענין הנטילה בבוקר, וצריך למצוא דרך שמצוה זו תיחרט בנפשו לבלתי סור ממנה לעולם.

מה עשה?

הלך לתלמוד תורה ובידו ספל וקערה. קרא לבנו הצידה ונטל לו את ידיו. מובן שלא עשה זאת כי חסרו ספלי מים בחיידר... אלא כוונה חינוכית היתה כאן, להכניס בזיכרון הילד את הספל והקערה שמשמשים דרך כלל לנטילת ידיים ליד המיטה.

אכן, מעיד הבן, כי מאורע זה נחרט היטב היטב בדעתו, ושוב לא שכח ליטול ידיו בבוקר...

הופיע חומש יפה...

והנה ביקור נוסף של ר' יצחק דוד בחיידר.

הגיע במיוחד לפגוש את בנו בחדוה רבה, והושיט לו חומש חדש, מאיר עיניים. "חומש חדש?" תמה הבן, "בשביל מה? החומש שלי אינו קרוע".

"נכון", ענה ר' יצחק דוד, "אבל החומש שהבאתי לך הרבה יותר יפה ונוח ללמוד בו. כשלאנשים יש מכונה שמשמשים בה לצורך חשוב, והם רואים מכונה יותר משוכללת, הם ממהרים לקנותה, אף על פי שיש להם כבר מכונה ישנה ותקינה. אמרתי לעצמי, 'סיים, אם כך הוא בעניינים גשמיים חולפים, קל וחומר שכך צריך להיות בעניינים רוחניים, ולכן כאשר ראיתי חומש חדש ומפואר יותר, מיד קניתי אותו'."

מפעם לפעם היה מביא אל הבית נוחות של התחדשות בדמות חוברות חדשות של 'ברכת המזון' ו'קריאת שמע שעל המטה', למרות שכבר היה להם בבית. על ידי שיהיו חוברות חדשות, כך סבר, יקבלו התעוררות מחודשת לברך ולקרוא קריאת שמע בכוונה.

לפעמים, כשילד החזיק בידו מיני מתיקה, היה פושט ידו ומבקש שיתן לו קצת... הילד הוציא ונתן, ואז ענה לו אביו: "אתה יכול לקחת את זה בשבילך. רציתי רק לראות אם יש לך לב טוב..."

"כתב אישור" לגן עדן

אחד הילדים התבקש לעזור בבית, אבל לילד לא היה חשק. הוא ניסה להתחמק, אבל אז קרא לו אבא והמתיק באוזניו: "אם תעזור בזריזות ובחריצות אכתוב לך 'כתב אישור' להיכנס לגן עדן..."

מי זה יכול לסרב להצעה מפתה שכזו? הילד אכן התמלא מרץ, ועזר בכל הנדרש. ר' יצחק דוד לעומתו התיישב תיכף לקיים את ההבטחה, ואכן "כתב אישור" ניתן לו בו ביום.

ר' יצחק דוד סיים את תפילתו הנלהבת וחזר הביתה בשעת צהריים, זוכר היטב כי בבית עובדים הילדים נמרצות. מפנים, מאבקים, חובטים, מנקים... הם מתייגעים בעבודות הפסח, ומה טוב לעודד אותם ולהכיר להם טובה.

בדרך מבית המדרש נכנס לחנות וקנה להם דברי מתיקה. וכש'טאטי' הגיע הביתה ומאור פניו יחד עמו, הביא להם ממתקים לכבוד מצות ביעור חמץ.

קרטיבים בערב ראש השנה

"כדאי לך לקנות היום קרטיבים לילדים", הציע לידיד בערב ראש השנה (!) "הם מתאמצים בהכנות לחג, והימים חמים. כך תשרה בביתך אווירה של נוחות והרגשה טובה".

ללמדך תורת הבדלה והבחנה. הרי מי כר' יצחק דוד היה שרוי באימת הדין מיום הדין הקרב ובא, ומאידך לא הסיח דעתו מביתו ומילדיו ודאג להם ולהרגשתם הטובה.

לתוכחת מוסר. כזו היא דרגה של צמיחה. מלאך עומד על גבו של הצמח, מכה עליו ואומר לו "גדל".

מה עשה כשהוצרך להוכיח את אחד מבניו על דבר שעשה שלא כהוגן? המתין. לפעמים המתין אף כמה ימים, ורק לאחר ישוב הדעת אמר בהחלטיות לבנו: "לא טוב דבר זה וזה שעשית".

על האמירה ה'פשוטה' הזו חזר יום אחר יום, עד ששיער שהדברים שיצאו מן הלב חדרו אל הלב, וכאשר שוב יגיע מעשה כזה לידי ימושך ידיו מזה.

אחת מבנותיו הלכה למקום מסוים, בניגוד לכללי בית החינוך 'בנות ירושלים' בו למדו. כאשר שמע מזה, אמר בחכמה: "לאחר מעשה שכזה אני מרגיש שאני יכול להישאר בבית, ואני רוצה לברוח מכאן". די היה באמירה זו להביע את צערם וכאבו. יותר מכך לא היה צריך.

דמות דיוקנו של אביו

לבנים שבישבות הקדושות היה ר"ד כותב מפעם לפעם אגרות מלאות חיזוק וזירוז לעסק התורה ויראת שמים, כדי שתישאר דמות אביהם חקוקה מול עיניהם, ולא ישתכח החינוך שקיבלו בבית אבא. הרי זה כבחינה שמצאנו אצל יוסף הצדיק "נראתה לו דמות דיוקנו

של אביו" (סוטה לו:).

את שמות צאצאיו ושם אמם שיתפללו עליהם. כל כך היה רגיל אצלם בבקשה זו, עד שהרבה תלמידי חכמים בירושלים היו בקיאים בשמות כל אחד מבניו ומבנותיו ושם אמם. כשילד הגיע לגיל שלוש, לפני החאלקה, טרם הכניסו לחיידר בגיל וברעדה, היה הולך עם הילד הרך אצל כמה וכמה זקנים וצדיקים, אנשי מעשה, כדי שיתברך מפייהם, שיזכה לגדול בתורה וביראה. ערב יום הכיפורים. ר' יצחק דוד לבוש בקיטל הלבן. אימת הדין נסוכה על פניו וניכרת בכל תנועה מתנועותיו. עוד מעט ילכו לבית הכנסת ל'כל נדרי'. הוא עומד בביתו, ושורה של בנים מצפה לברכתו, ברכת הבנים המיוחדת לערב יום כיפור. עומד הנער, ואביו, ר' יצחק דוד מברכו ברגש עז. עיניו מצטעפות, ודמעות רותחות זולגות על ראש הבן. כך, כל אחד מהבנים והבנות זוכה לברכה ספוגה בנהר של דמעה. ועיניהם של הבנים נוכחות לראות כמה עמוקה היא משאת נפשם, לראותם הולכים בדרך השם. רק ממראה זה לבד ספגו יראת ה'.

בכותל בערב פסח

כתפילתו של ר"ד על צאצאיו, כך היתה תפילתה העמוקה של אשת חבר.

מדי יום היתה נוסעת לכותל המערבי, ושופכת את לבה למען ילדיה. נסיעה מיוחדת נסעה פעם לכותל המערבי, באחד מהימים העמוסים בערב פסח, ומעשה שהיה כך היה:

האם קראה לבנה והורתה על מקום מסוים בבית שיש לנקות לפסח. זה לא היה משטח חלק, אלא פינה כזאת שדורשת תשומת לב רבה, ויש להשקיע מאמץ כדי לנקותה כראוי מכל פירור חמץ.

הבן עשה 'חצי עבודה'. הוא אמנם ניקה את המקום, העביר סמרטוט, שפך מים, ניגב אחריו, התכופף והתרומם, השתדל בהחלט, אבל מראהו של המקום אחרי הניקיון היה רחוק מלהיות 'נקי לפסח' לפי אמות המידה של אמו.

כאשר הגיעה לבדוק את הניקיון שערך הבן בפינה חשכו עיניה... מילא, שהיא תצטרך לעבוד ולהתאמץ, מילא שהפעולה שנעשתה רחוקה מלהיקרא ניקיון, אבל הילד... הילד עצמו... איך זה מלאו לבו לעזוב את הפינה כמו שהיא ולהכריז שהיא נקיה לפסח? שמא, חלילה וחס, יש כאן זלזול באיסור חמץ בפסח? שמא, לא יעלה ולא

יבוא, יש כאן התרשלות בקיום המצוה 'בל יראה ובל ימצא'? האם הזדעזעה כל כך, עד שעזבה את הכל, ועל אתר יצאה לכותל המערבי, לשפוך את ליבה לפני השם למען יראת השמים של בנה. דבר כזה אינו סובל דיחוי. גם בערב פסח...

כך נהגו ההורים הצדיקים, ר' יצחק דוד והרבנית ע"ה. כאשר ראו דבר מה שאינו כשורה, היתה התפילה להם למפלס. מיד הם "גומרים תהלים", ורק אז חוזרים לסדר יומם...

(דער ערליכער איד' - הרב ישעיה גוטפרב)

באחד מימי חודש מנחם אב נכנס לבית המדרש, והנה מרוקן הוא, והמנין מצומצם. לפני כמה ימים היו הספסלים מלאים, ועתה בושם הם בריקנותם, איה הלומדים שישבו כאן? היכן המתפללים הרבים? אהה, הם עסוקים כולם בנסיעות לארבע כנפות הארץ. ימי בין הזמנים באו לעולם, ויושבי האהלים נעים ונדים בין הרים ובין גבעות...

ר' יצחק דוד התאונן על כך ברוב צער. איך זה משתקעים כל כך בעניני עולם חולף ושוכחים עולם עומד לעד. אין זו כי אם עצת פרעה - היה קובל במליצה - כמו שנאמר (שמות א, יג) "ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך - 'בפארעכטס' (באידיש) בנסיעות שונות ומשונות.

בית של חסד

כדאי להיכנס לרגע קל אל ביתו, ולראות את תכולת הארונות בבית. בארון אחד מונחים מאווררים. הרבה יותר ממה שצריך. בהגיע יום שרבי, נפתח הארון, וכל מי שצריך לאוורר את ביתו מוזמן לקחת מאוורר מגמ"ח המאווררים שעל ידי משפחת גוטפרב.

בארון השני מונחים מכשירי אדים. הורים שילדם הצטנן, והוא זקוק למכשיר אדים שיפעל ליד מיטתו, כבר יודעים את הכתובת, הגמ"ח של גוטפרב.

ארון הספרים מביא בשורה לכל השכונה. כאן מכונסים ספרי קריאה כשרים וטובים, הראויים לילדי ישראל. כמה פעמים ביום דופקים ילדים ומבקשים לשאול ספר קריאה, והם מקבלים את מבוקשם במאור פנים.

ארון אחר מלא וגדוש בספרי 'דת יהודית כהלכתה' ו'אל גיל כעמים' אותם הדפיס והפיץ, וכן טבלאות של 'אבינו מלכנו' שחילק בבתי כנסת בעשרת ימי תשובה.

וכשילדים גדלים בכזה בית, הם מתרגלים מינקות לגמול חסד עם יהודים, לחשוב על השני, לרצות שלוולת יהיה טוב, לוותר, להיטיב, לתת, לתת, לתת.

וזכני לגדל בנים ובני בנים

אם הרב מבריסק כבר הגדיר את ר' יצחק דוד כ'עמודא דצלוחא', נקל לשער כי גם דרכו בחינוך הבנים והבנות עברה דרך התפילות והדמעות. חינוך בניו לתורה היה בנפשו, ובכל עת שפך שיחו וצקון לחשו, שיזכה לכך שבניו וצאצאיו ילכו בדרך ישראל סבא, בדרך המסורה מאבותינו.

ר' יצחק דוד לא הסתפק בתפילותיו שלו. תדיר היה מחלה פני זקנים וצדיקים שיתפללו עבורו. לא רק מצדיקים מפורסמים ביקש ברכה, גם בפני אברכים שהכיר בהם שיראתם קודמת לחכמתם הזכיר

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

רבי שמחה זעליג פותח גמרא ושולחן ערוך ומעיין, ולאחר דקה שתיים אומר 'מותר!' לא התאפק הגבאי ושאלו והלא כבר עיין בבוקר וענה לו את אותה תשובה?

הגאון רבי יחיאל צוקר, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר'
- כמה נקיות נדרשת מאדם כדי שיתקדש בקדושה של מעלה

ואמרת אלהם קדושים תהיו (יט, ב)

ההקדמה למצוות שבין אדם לחברו

פרשתנו מלאה במצוות רבות ומגוונות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו. כל אלו, באה להם הקדמה של ציווי אחד: "קדושים תהיו" - עליכם להתקדש, להתרומם ולהתעלות מעבר להשגה האנושית. איך עושים זאת? באה פרשתנו ומלמד אותנו, ואנו ניגע בנקודה אחת מתוך המכלול.

נתבונן בסדר מסוים שברצף מצוות שבין אדם לחברו שנאמר בפרשה (יט, ט-יח): מצוות פאה, לקט, עוללות, פרט, לא תגנובו, לא תכחשו, לא תשקרו, לא תעשוק, לא תגזול לא תלין פעולת שכיר, לא תקלל חרש, לא תשקרו, לפני עיוור לא תתן מכשול, לא תעשו עוול במשפט, לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול, בצדק תשפוט עמיתך, לא תלך רכיל בעמך, לא תעמוד על דם רעך, לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכיח תוכיח, לא תשא עליו חטא, לא תיקום לא תיטור ואהבת לרעך כמוך...

בפסוקים מעטים אלו מקופלים מסכתות שלמות בסדרי זרעים ונזיקין. אם נתבונן רק במעט מפרטי המצוות והאזהרות הללו, הרי שהן מקיפות את מידותיו של האדם מכל צד, עד שמי שיתמקד בפסוקים אלו ויהיה מושלם בקיומם - כל רואהו יעיד עליו כי אדם השלם הוא!

נתבונן. התורה פותחת בהלכות פאה, לקט, שכחה וכו'. כל אלו יש להן הקדמה מדוקדקת: "וּבְקֶרְכְּךָ אֶת קְצִיר אֶרְצְכֶם". יש כאן הדגשה: מדברים על שדה שלך. אתה קבלת, אתה רכשת, אתה עמלת ויגעת ואתה הוצאת את התוצאות הללו. כל אלו הינם ניסיונות קשים מאוד לאדם. אני עבדתי, אני הזעתי, יגעת ועמלתי. עד שסוף סוף אני רואה תוצאות - מדוע יחלוק עמי זולתי? זהו ניסיון קשה מאוד והתורה אינה עושה הנחות, היא מדגישה זאת בביטוי! אומר התורם לעצמו: אם כן הוא, שאני חייב לתת מהרכושו הזה, לכל הפחות שיצא לי מזה כבוד! השדה יישאר נעול ואני בעצמי אקצור את הפאה, אאסוף את הלקט והשכחה ואצבור את הכל [מדובר על שדות של מאות דונמים, והשכחה והפאה הם כמות בלתי מבוטלת]. אפרסם מודעה גדולה בעיתון על טפסי בקשות לתרומה, אקבל מאות מכתבים, שמפתיחתם אוכל לאסוף כמאה וחמשים תוארי

כבוד, ואז תבוא מודעה שניה בעיתון על יום החלוקה לאלו שזכו בלבד, יבואו כולם בראש כפוף בפה מלא הודיה, ובידיהם תעודות הוקרה... נו - היה שווה! הכסף אמנם הלך, שיהיה כפרה, אבל כבוד קיבלתי מלוא חופניים!...

אבל התורה יורדת לחיי האדם ואומרת לו: "לְעֵנִי וְלִגְרַתְּ עֲצֹב אִתָּם" - אין לך שום שותפות בנתינה, אסור לך לסייע ביד העני, תן לו להסתובב בשדך חופשי ולקחת מכל מה שימצא, מבלי שתהיה לך שום דעה בעניין!

אתה יודע למה?

"ואהבת לרעך כמוך!" כמוך ממש! תחשוב כמה צער ועוגמת נפש היו לך אילו היית אתה זקוק לטובת הזולת. למה שהוא ילך ברחוב, וכל מקום שיראה אותך יצטרך לכבוש פניו בקרקע? תן לו להרגיש שאת שלו הוא נוטל.

אותו עני יכול להיות גבאי בבית הכנסת שלך, והוא אינו יודע כלל שנטל ממך ואתה בלבך כועס מדוע הוא מתעלם ממך ונותן לך עליות "לא מכובדות..." ומתחשק לך להרים עליו את קולך, שיבין מהיכן ירק זה חי וינהג בהתאם, והתורה ממשיכה ודורשת ממך: תנצור, תתגבר על עצמך!

נמשיך ונצייר עוד חלק מהציוויים לאותו אדם. הוא הרי בעל השדה, הוא המעביד ויש לו עובדים, וכאן מתחילה סדרת זהירויות של דקדוק בהלכות המזון של פועליו: שלא ילין שכרו בערב, ואם היה

מעידים בו שכזה הוא, מיד נגש אליו הגבאי בהידור ובכבוד, נותן לו 'שלום עליכם' וכלי אומר ודברים מושיב אותו קרוב למזרח... אחריו נכנס עני בבגדיו הקרועים. הגבאי עושה תפקידו נאמנה וניגש לתת גם לו 'שלום עליכם', אבל בידיים רפויות, וספק אם ישאל אותו אם הוא זקוק למקום ישיבה... והגבאי חוזר מרוצה מעצמו: אני לא מקפח אף אחד, כל אחד מקבל את הכבוד המגיע לו... אומר לו התנא: "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", לא משנה אם הוא עשיר או עני, קבל אותו בסבר פנים יפות. עליך לקבל את העלוב והמסכן כמו את הנכבד המעורר כבוד. אבל יותר מזה נדרש ממך: עליך לקבל את כל "האדם". יש באדם תכונות רבות, מהן אהובות עליך ומהן לא כל כך, ומהן אף שנואות עליך. תקבל את כל מה שיש באדם הזה, על חסרונותיו הרבים, בסבר פנים יפות. זהו ה"קדש עצמך במותר לך" שבבין אדם לחברו - להיות רגיש ומבין את צרכיו של הזולת עד תומם.

קדש עצמך רק כשזה לא על חשבון בן אדם לחברו

הגרמ"מ שולזינגר מספר שניגש מאן דהוא לרבו מרן הגר"י אברמסקי זצוק"ל ושאלו: לכל גדולי ישראל יש חומרות בכל מיני הנהגות הלכתיות, שמתי לב שלרב אין שום חומרה, מאי האי? ענה לו הרב אברמסקי קצרות: "התבוננתי שכמעט כל חומרה באה על חשבון מישהו, לא אצל אברמסקי!!!" ואכן גדולי ישראל שהקפידו מאוד על חומרות מיוחדות ראו אצלם שהכל נעשה רק בתנאי שהדברים לא באו על חשבון פגיעה כל שהיא בזולת.

כך מסופר על הגאון רבי משולם איגרא שהקפדתו על אפיית המצות היתה נוראה, את החיטה היו קוצרים בזהירות רבה, ולאחר מכן היו נמסרים לידי אחד מבחירי תלמידיו שרק עליו סמך והלה היה תולה אותם בתוך מארז סגור בו המשתלשל מהגג, כדי שלא יגעו בה עכברים וירטיבו את החיטה ברוקם, ויהי היום ותלמיד זה הלך באמצע השנה לעולמו, נגשו תלמידיו ושאלוהו אצל מי יניחו כעת את החיטה? אמר להם תשאירו את זה אצל האלמנה. לשאלתם האם מכיר הוא את האלמנה שאכן ניתן לסמוך עליה? ענה רבי משולם: לא ולא, אין לי שום מושג מה תכונותיה והליכותיה, אבל אם תגיעו ליטול ממנה את החיטה על אף שיודעת היא עד כמה קפדן אני וגם מבין תלמידיו רק על בעלה סמכתי, כך שאין בזה פגיעה שאינני סומך עליה, אבל עצם ההגעה לקחת ממנה תגרום לה שוב צער על עצם פטירת בעלה, יש בשוק מספיק מצות לקיים בהם מצוות אכילת מצה!

בוורשה נעמדו ראשי חסידי החידושי הרי"ם לאפיית מצות עם כל החומרות וההידורים, לאחר יום אפייה שנעשתה בתכלית ההידור כנאה וכיאה לאנשי מעלה כמותם, גילו שאחד המרדדים את העיסה אף שהיה גדול בממדי גופו הינו קטן שלא הגיע למצוות, המצות

מחוץ לעיר והגיע מאוחר אחרי שעות של פגישות עסקים, אומרים לו: גם אם סוף סוף נכנסת למטה ואתה לבוש בנמנמת מתחת לפוך החם, ונוזרת שלא שלמת לשכיר יום שלך - קום, תהתלבש, רוץ בגשם ובשלג ותן לו את שכרו!

ולמחרת פתאום אתה שומע שהוא, אותו שכיר שבזכותך יש לו מה לאכול, עשה דבר כזה וכזה נגדך, ויש בידך לנקום בו, אבל התורה מצוה עליך: "לא תיקום ולא תיטור". ואם תרצה לפחות לשכך את כעסת ולרפא את כאבך בכך שתספר לזולת על העוול שעשה לך - הנך מְצַוָּה לא ללכת רכיל...

ואתה חושב לעצמך: מה, אני לא בן אדם? עד כמה יש לי כח סיבולת? כמה ניתן לתת לזולת מבלי לקבל תמורה וגם לאכול ביזיונות? - איי, איי, איי, כמה טהרת הלב הנך רוכש בנתינה בצורה הנפלאה הזאת. הלא הממון הרב והכבוד שאחרים נותנים לך משחיתים את כל אישיותך. חייך מרוקנים מאמונה, הנך הולך מנופח כטווס ונראה בעיניך שכל רכושך שלך הוא וממך הכל!...

כאן הנך מקבל תרגילים נפלאים שבכוחם יכול אתה להיטהר ולעלות ולהתרומם מעל עצמך, יש לך הזדמנות: "קדושים תהיו!" קדש עצמך במותר לך! אלו הן הדרישות, כי לאלו נברא האדם, להיות צלם אלוקים, להיות דמות ה' בעולם, והוא יתברך הלא נותן לחם לכל בשר, והוא הלא "מלך עלוב" שנותן לכל אחד כלים נפלאים ובני אדם פוגעים ובו ומורדים בו עם אותם כלים שמקבלים ממנו, ובכל זאת הוא מוחל וסולח וממשיך להיטיב בלי גבול ומדה. "והלכת בדרכיו", מה הוא אף אתה! - קדושים תהיו.

הוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות

איך מגיעים לזה? כיצד ניתן לרכוש כוחות אלו של התעלמות כביכול מהאני שלי לגמרי כדי להעניק לזולת?

נדמה כי שמאי הזקן גילה לנו סוד זה במשנה באבות (א, טו): "שִׁמְאִי אוֹמֵר: עֲשֵׂה תוֹרַתְךָ קֶבֶע. אֲמֹר מֵעַט וְעֲשֵׂה הַרְבֵּה, וְהָיוּ מִקְבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת".

האל"ף הוא: "עשה תורתך קבע". כאשר עיקר חייך תהיה התורה הקדושה, ולא יהיה לך עוד דבר שמהווה קבע בחיים חוץ מתורה, או אז תתעלה למעלה זו שתהיה "אומר מעט ועושה הרבה". זוהי מידת הצדיקים לעומת הרשעים.

הרשעים, אלו המחוברים לעולם הזה, מרוב שקיעותם בהבלי העולם הזה, קשה להם להיפרד מחפציהם, וגם כשנזקקים לתת משהו - הם אומרים ומבטיחים הרים וגבעות, אבל בפועל נותנים מעט מאוד. הצדיקים שתורתם קבע, מנותקים הם מהבלי העולם, ומלאכת הנתינה הרבה יותר קלה בעיניהם. הם אומרים מעט ועושים הרבה. לאחר שעיקר חייך יהיו תורה ותסתגל לתת לזולת מבלי לעשות עסק מהנתינה הזאת אלא נתינה לשם נתינה - זה מה שיביא אותך לדרגת הבן אדם לחברו הנפלאה של "והווי מקבל כל האדם בסבר פנים יפות".

מונח בזה טוהר מידות עצום. דרכו של עולם - היה אומר רבי שלום שבדרון זצ"ל - שכשנכנס לבית הכנסת יהודי אמיד שבגדיו והליכותיו

הוא אומר שמחלתו התגברה שכבר אינו זוכר מהבוקר לצהריים. כל יהודי ששואל שאלה פעם ראשונה, רוצה לחוש ששאלתו עניינית היא, וראוי הוא לקבל תחושה זו. אצל יהודי זה, בכל פעם ששואל מבחינתו נדמה לו שזו פעם ראשונה, לכן ראוי ששאלתו לעיון, כדי שיקבל את התחושה שהיא שאלה קשה במיוחד!"...

"ניחא", אמר הגבאי, "אך מדוע מתאמץ הרב ללוותו בכל פעם? הלא יודע אני כמה קשות הן המדרגות לרב?"

תמה הרב: "הלא תבין דבר מתוך דבר. אם יהודי זה סובל משכחה כזאת, יכול הוא לשכוח שהוא יורד מדרגות והמדרגות כאן גבוהות מאוד, זו ממש סכנה וחייב אני לרדת עמו כדי לראות שלא יסתכן!"

שינה ממנהגו כדי לרומם תלמיד

על מרן הגרש"ז **אויצרבך** זצ"ל סיפרו תלמידיו מיישיבת 'קול תורה', שאחד הדברים שהקפיד עליהם מאוד הוא, שכשהיה מסיים נושא אחד בשיעור ועובר לנושא הבא לא היה מסכים בשום אופן לשמוע שאלות על הנושא הקודם. הוא ראה בדבר גורם גדול לבלבול התלמידים, בכך שהם מערבים סוגיה בסוגיה, ומשמשנתם אינה סדורה להם ייבדו את הסוגיה כולה.

והנה יום אחד כבר סיים הגרש"ז עניין אחד והחל סוגיא חדשה לגמרי, ואחד התלמידים התעורר ושאל על החלק הקודם של השיעור... הגרש"ז נטש את העניין בו הוא עוסק, התעמק בשאלתו ודן בה, ואף הכניס את התלמידים כולם לתוך הקושיה, ליבן אותה וחזר על דבריו עד שיישב את שאלתו של השואל.

התלמידים שהורגלו שהגרש"ז ממש מקפיד עליהם כשהם עושים לו זאת, תמחו על כך שהפעם לא אמר כלום, ותמיהתם הוכפלה כשראו את היחס המיוחד שהוא מתייחס לשאלה הזאת. המה ראו כן תמחו, ושניים מהתלמידים הקרובים אליו נגשו ושאלוהו לפרש העניין.

ענה להם הגרש"ז: "כבר שלושה חודשים שאני אומר שיעור לשיעור שלכם, ובחור זה מעולם לא שאל שאלה. מסתבר שלא היה לו את האומץ לשאול. היום הוא שאל פעם ראשונה. אם לא הייתי נותן לו את היחס הזה - הוא יותר לא היה שואל לעולם. הייתי חייב לשנות ממנהגי כדי לתת לו את העזר לשאול עוד ועוד וככה לגדול!"

שערך כבר נאפו ונתערבו עם המצות האחרות, קטן אינו יכול לאפות לשמה ופסולות הן למצוה, ודבר שבמנין אינו בטל. ניגשו אל האדמו"ר בעל החידושי הרי"ם ושאלו האם יש תקנה. אמר החידושי הרי"ם הן עתה התמנה מורה הוראה חדש הגאון רבי זנויל קלפפיש זצ"ל תשאלו את פיו.

מיהרו למורה ההוראה וענה שכל המצות כשרות למצת מצווה ללא פקפוק כלל. תמה החידושי הרי"ם תשובה אך לא סתר את דבריו, כשהלך לטבול לכבוד החג פגש אותו ושאלו מהיכן פסק להכשיר מצוות פסולות למצת מצווה?

ענה מורה ההוראה: הלא חכמים אמרו שמצה כשרה עד עובי טפח, העיסה שהובאה בפני אותו נער היתה פחותה מטפח, וניתן היה לשימה בתנור, וכי משום שהנער רידדה נפסלה!?

החידושי הרי"ם שמח שמחה גדולה עם תושייתו של מורה ההוראה, המושכל הראשון של כל מי ששמע את השאלה היתה לפסול את כל המצות, אבל כשחושבים על ההשלכות של הפגיעה של אותו נער שבגינו פסלו את כל המצות, זוכים לסייעתא דשמיא משמים לקבל תשובה כהלכה.

היחס לזקן עם מחלת השכחה

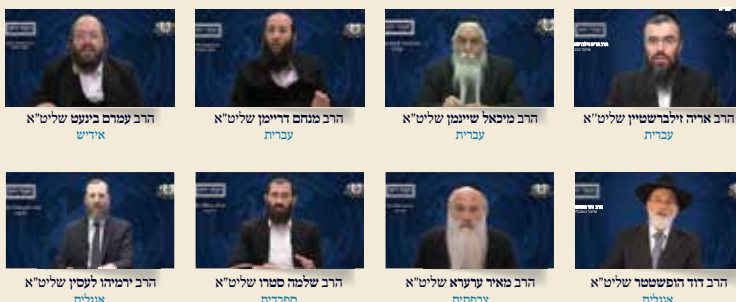
מסופר על הגאון **רבי שמחה זעליג ריגל** זצ"ל, אב"ד בריסק, שנכנס אליו יהודי קשיש ושאלה בידו. רבי שמחה זעליג עיין בספרים, שקל כה וכה, והתיר לו את הדבר.

היהודי יצא שמח וטוב לב, ורבי שמחה זעליג, על אף זקנותו והמדרגות הקשות שהיו בביתו, ירד ללוות את הקשיש עד לסוף המדרגות ועלה חזרה לביתו.

הגבאי ראה ולא העז לשאול מדוע נהג בו בכבוד זה, אך בצהריים הסיפור חזר על עצמו: הזקן הגיע ולתדהמת הגבאי הוא שומע שהלה שואל את אותה שאלה! ורבי שמחה זעליג פותח גמרא ושולחן ערוך ומעיין, ולאחר דקה שתיים אומר 'מותר!' והיהודי יוצא שמח וטוב לב ושוב הרב מלווה את כל המדרגות...

כאן כבר לא התאפק הגבאי ושאלו מדוע היה צריך לעיין כשחזר עם אותה שאלה, והלא כבר עיין בבוקר וענה לו את אותה תשובה? אמר לו הרב: "ראה, יהודי זה סובל ממחלת השכחה. את השאלה הוא שואל בכל יום כבר עשרים יום! הפעם כבר הגיע באותו יום פעמיים,

הצטרפו אלינו לתוכנית 'העמוד היומי' שיעורים מרתקים ממגיד השיעורים שבחרנו עבורכם, ה"ה:

שמעון
והתח
נפשכם

כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

זוכה הפרס היה המום מה קרה כאן? בלי שהיות, אץ רץ לביתו של רעהו ראש הישיבה, ובקול נרגש, כמעט בדמעות, שאל: "רבי, במה חטאתי שכך תבזה אותי?"

גודל מעלתו של מי שזוכה להיות 'איש עתי' שעתותיו בידו, והוא יודע לנצלם כראוי

הרב יאיר ארלנגר

יְשַׁלַּח בֶּיַד אִישׁ עֵתִי הַמְדַבֵּרָה (ויקרא טז, כא)

מסופר על הגאון הגדול רבי משה הלברשטאם זצ"ל, מגדולי הדיינים ופוסקי ההלכה בדור האחרון, שנסע פעם למסע קודש יחד עם ילדיו לעיר האבות חברון. הייתה זו נסיעה חינוכית ורוחנית, בה רצה לשתף את בניו בתחושת הקדושה השורה בקברי אבות ובמקומות הקדושים. תוך כדי הנסיעה, כאשר היו בדרכם בין קבר רחל אמנו לחברון, באזור מבודד למדי, סמוך לגבעות מדבריות חשופות, ביקש רבי משה מהנהג לעצור בצד הדרך.

ירד מן הרכב כשהוא מלווה בבניו הקטנים, ופנה אליהם ברגש רב: "ראו ילדים, הביטו היטב אל ההר הנשקף לעיניכם! כאן, במקום השומם הזה, הובילו אבותינו את השעיר לעזאזל, ביום הכיפורים הקדוש והנורא, כדי לכפר על חטאי כלל ישראל".

הוא השהה את דבריו לרגע, נותן לדברים לחדור ללב הילדים, ואז הוסיף בקולו החם: "הנכם ודאי זוכרים היטב מה שלמדתם ב'חיידר', כיצד מי שהוליך את השעיר אל העזאזל – לא היה מוציא את שנתו בשליחות זו, מעלה נוראה ורוחנית של סיכון עצמי למען הכלל".

ואז, בהתרגשות ניכרת, הגביה רבי משה את קולו ואמר: "ובכל זאת, רבותי, דעו! הגמרא מספרת שתור גדול של יהודים יראי שמים, חשובים ונכבדים, עמדו בתור ורצו בכל מאודם ליזכות בשליחות זו! מדוע? – מפני שהם ידעו שבזכות שליחותם, יכופר עוון ישראל!" ברגע זה השתנק קולו, עיניו התמלאו דמעות, והוא פרץ בבכי נרגש ועמוק. תוך שהוא מוחה את עיניו אמר לילדיו בלב נשבר: "זכרו זאת, זכרו זאת לעד! יש כאן מוסר השכל נורא! יהודי אמיתי חייב להיות מוכן להקריב את גופו ואת נפשו, את כבודו ואת שלוותו, ובלבד שיוכל להיטיב עם חברו ולעזור לעם ישראל כולו!"

הילדים עמדו משתוממים ונרגשים, מחזיקים את ידי אביהם הדומעות, נושאים עימם את השיעור הנורא הזה לכל חייהם.

גבורת הרוח של יקירי ירושלים

כיצד היה המעמד הזה של הובלת ה"שעיר לעזאזל"? המשנה במסכת יומא (ס"ו עמוד א) מוסיפה לתאר, כיצד "מִיקְרֵי יְרוּשָׁלַיִם" היו מלוים את האיש עיתי עד לסוכה הראשונה. אותם "יקירי ירושלים" – אנשי שם וטוהר, אשר עמדו כל היום בבית המקדש וראו במו עיניהם את עבודת היום הנורא, את כניסת הכהן הגדול

לפני ולפנים – בכל זאת, לא נמנעו מלעזוב את העזרה ולצאת ללוות את השליח בדרכו אל המדבר.

מדוע? מפני שהבינו, כי לעיתים גדולה מידת החסד ומעלת הליווי והחיזוק ליהודי אחר, אף יותר מאשר עמידה במוקד הקדושה בעצמה.

זו הייתה גבורת הרוח: להנעים את דרכו של איש עיתי, ללוות אותו כדי שלא ירגיש בדידות במסע הקשה הזה, ולהשרות עליו תחושת שותפות ואחוזה.

ועל כך שיבחה המשנה את המלווים הללו, וקראתם בשם החיבה: "יקירי ירושלים", כי יקר היה בעיני המקום ובריותיו מי שמוכן להניח אפילו קדושת המקדש עצמה כדי לעשות חסד עם חברו.

'הזמנה לא מכבדת'

מעשה משעשע אירע לפני עשרות שנים בירושלים, יהודי נכבד קיבל מהעיריה את העיטור שנקרא אות "יקיר ירושלים" – תעודת הוקרה רשמית מן העירייה על פועלו הרב בעיר הקודש.

יחד עם התעודה המכובדת, הוענקו לו חמישה כרטיסי הזמנה לטקס הענקת האות, שנועד להתקיים באולם המפואר של "בנייני האומה".

מתוך רצון לכבד, שלח אחד מהכרטיסים לראש ישיבה מהגדולים בירושלים, מגדולי מרביצי התורה, עימו היה מיודד זה שנים רבות בלי לחשוב פעם או פעמים, אם אכן ראוי שאדם גדול בתורה יזמן לסוג של טקס שכזה..

אותו ראש ישיבה, כשקיבל את ההזמנה, לא מיהר להשתתף, מחד

הוא הבין את כוונתו הטובה של ידידו, אך מאידך חשוב היה להבהיר לו, שלא זה מקומם של חכמי התורה.

ולכן, שלח ראש הישיבה מכתב התנצלות קצר, ובו כתב לו, בלשון פיוטית: "נבצר ממני להגיע, אך אני מאחל לך שתזכה – ללכת לעזאזל..." היהודי, זוכה הפרס היה המום מה קרה כאן? הוא הרי ביקש לכבד את ידידו ראש הישיבה ומדוע איפה איך זה? חברו הטוב מברכו בלשון קשה כזו?!

בלי שהיות, אץ רץ לביתו של רעהו ראש הישיבה, ובקול נרגש, כמעט בדמעות, שאל: "רבי, במה חטאתי שכך תבזה אותי?"

חיין ראש הישיבה את חיובו הטוב ואמר:

"מדוע אתה נעלב? הלא כך למדנו במשנה ביומא, ש'יקירי ירושלים' ליוו את האיש עיתי לעזאזל... הרי רק איחלתי לך שאתה שהופך להיות 'יקיר ירושלים' תזכה להיות מיקירי ירושלים האמיתיים, תזכה גם אתה להיות מלווה את העוונות אל עזאזל, ולזכות בזכות הגדולה של מחילת עוונותיהם של ישראל!.."

חכם בעיני עצמו

לשון הכתוב על "איש עיתי" נלמדה בדרך צחות בידי ראש גולת אריאל מרנא ורבנא הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, שרבים מעשי

אמרי נועם וחכמתו מפורסמת בכל קצוות הארץ:

פעם אחת, נסע רבי חיים ברכבת ברוסיה, ובדרכו הצטרף לתאו עיתונאי רוסי אנטישמי, ששנא יהודים בלב ונפש.

אותו עיתונאי, שהתיימר להיות בקי ב"תורת היהודים", התחיל ללהג על היהודים בלשון בוטה, והשתלח בהם בדברי בוז וגידופים.

רבי חיים, בחכמתו הגדולה, הקשיב לו בשקט, עד שמצא את הרגע להשיב לו כדרכו בקודש:

אמר לו: "אם באמת הנך חכם בעיניי דת ישראל, וודאי תדע לבאר לי מהי כוונת התורה בציווי 'ושלח ביד איש עתי המדברה'? מי הוא אותו איש עיתי?"

העיתונאי נשתתק, לא מצא מענה בפיו, כי לא הבין כלל למה מרמז הפסוק.

אז השיב לו רבי חיים: "דע לך, שהאיש העתי הוא העיתונאי. הוא היודע ומכיר את כל העוונות, את כל הפגמים, את כל השמועות, בין אמת ובין שקר. ולכן – דווקא הוא ראוי לשאת את השעיר המדברה, לקחת עמו את כל חטאי ישראל ולשלחם אל העזאזל..." כך ענה כסיל כאולתו...

עוד סיפרו בשם ריש מתיבתא דלובלין, ומחולל הדך היומי, רבי מאיר שפירא מלובלין, שפעם אחת, בהיותו בנסיעה ארוכה, נטפל אליו עיתונאי מטרידן, והפציר בו בשאלות חטטניות ובדברי רכילות ושקר. נענה לו רבי מאיר בלשון שנונה:

"כתוב בתורה, שאת השעיר שהוגרל לעזאזל מוסרים בידי איש עתי, וזה תפקידו להוביל את השעיר עד הקצה, ולעשות וידוי על עוונות ישראל.

נשאלת השאלה: איך ידע אותו אדם את כל החטאים של עם ישראל?

והתשובה ברורה: די לקחת עיתונאי אחד! הוא יזכור הכל, ויוסיף אף מה שלא היה ולא נברא..."

מוסר השכל גדול למדה כאן התורה הקדושה מאותו "איש עיתי", שהרי כך פירש רש"י (יומא סו) "איש עתי", המוכן לכך מיום אתמול. לכאורה, פשטות הדברים היא ש "עתי" הוא זמן "עת" זה איש השומר את הזמנים, ומי האיש אשר שומר את הזמן? לכך מבאר רש"י "המוכן לכך מיום אתמול"

אדם המוכן מאתמול הכל אצלו מסודר הוא הנקרא איש עתי, עם אדם זה שולחים לכפר עוונות כלל ישראל, כי הוא יודע להעריך מה הוא זמן!

ומשלו בזה חכמי המוסר והמחשבה, לבאר על פי משל, מעשה היה במרצה זקן שהוזמן לשאת הרצאה בנושא "תכנון זמן יעיל" בפני תלמידים ובאמצע דרשתו אמר: "אנו עומדים לערוך ניסוי".

הוציא מיכל זכוכית גדול מתחת לשולחן שהפריד בינו לבין מאזיניו, והניחו לפניו. לאחר מכן הוציא מתחת לשולחן כתריסר אבנים, כל אחת בגודל של כדור, והניחן בעדינות, אחת אחת בתוך המיכל. כאשר התמלא המיכל ולא ניתן היה להוסיף עוד אבן אחת, נשא המרצה את אט את מבטו ושאל: "האם המיכל מלא", כולם השיבו: "אכן".

המתין מספר שניות ושאל "האומנם", שוב התכופף והוציא מתחת לשולחן כלי מלא אבני חצץ. בזהירות שפך את החצץ מעל האבנים וניער מעט את המיכל. אבני החצץ הסתנוו בין האבנים הגדולות, עד שירדו לתחתית המיכל ומילאו אותו. שוב נשא המרצה הזקן את מבטו ושאל את הקהל: "האם המיכל מלא", אחד ממאזיניו השיב: "נראה שלא". "נכון", השיב המרצה הזקן.

חזר והתכופף, והפעם הוציא מתחת לשולחן סיר מלא חול. בתשומת לב שפך את החול אל תוך המיכל. החול מילא את החלל בין האבנים הגדולות לבין החצץ.

פעם נוספת שאל המרצה את תלמידיו: "האם המיכל מלא", הפעם, ללא היסוס, השיבו התלמידים המוחנונים במקלה, "לא".

"נכון", השיב להם המרצה הזקן. וכפי שציפו תלמידיו, הוא נטל את כד המים שעמד על השולחן ומילא בהם את המיכל עד לשפתו.

שוב נשא המרצה הזקן את מבטו אל הקהל ושאל: "איזו אמת גדולה יכולים אנו ללמוד מניסוי זה", השיב אחד הנועזים שבין מאזיניו: "אנו למדים שככל שנראה לנו שהיום גדוש ומלא התחייבויות, הרי שאם נתאמץ באמת, תמיד ניתן להוסיף עוד משימות ומטלות".

"אכן, אבל יש לימוד נוסף", המשיך המרצה. "האמת הגדולה שמוכיח לנו הניסוי היא זו: אם לא מכניסים למיכל קודם את האבנים הגדולות, לעולם לא נוכל להכניס אותן אחר כך..."

ואכן, לכל אחד ואחד יש לו אבנים גדולות בחיים, שהם התלמוד תורה, קיום המצוות ולהבדיל עניי החול שהם עזרה לקודש, לבית ולבני המשפחה, המסר ברור: אם אתה לא מסודר ומתוכנן, ולא יודע איך לשלב בין העיקר - החיים הרוחניים, לבין שאר העניינים, הרי שלא תצליח למלא את כל המטלה, רק "איש עיתי", שיודע להעריך ולהתכונן נכונה, יוכל למלאות את תפקידו במלואו!

יומיים לפני ראש השנה קיבלנו טלפון מבויש מהשכן, שהודיע לנו כי עקב תקלה שקרתה, הוריו מעוניינים וסיכמו להיות בדירה אחרת, והוא מתנצל אם טרחנו, אבל...". הלם. אך מיד התעשתי, ואמרנו לו שהכל בסדר ועדיין לא טרחנו מאומה...

לפעמים הקב"ה גורם לנו להשלוח את עצמינו, כדי שנעשה את הצעד הנכון, גם אם בסופו של דבר התקווה המקורית נכזבה

הרב צבי גטקור

אָנִי ה' (יה, ו)

וברש"י: אָנִי ה' – נאמן לשלם שכר!

בפרשת אחרי מות מזהיר אותנו נותן התורה: אל תעברו עבירה, כי אני ה'! ולכאורה הבנת הנקרא הוא אל תעברו עבירה כי אני ה' הגדול הגיבור והנורא, אני ה' המעניש לעוברי מצוותיו, ואילו חז"ל מלמדים אותנו כי הסבר סיום האיסור במילים אני ה', הוא אני ה' הנאמן לשלם שכר, התורה באה להדגיש לנו כי נקבל על כך שכר.

לימוד גדול למדנו, כי הדרך להתחזק, ולשמור על מצוות ה', הדרך לחזק את יראת ה' מלעבור חלילה על מצוותיו, היא לאו דווקא ביראת העונש לבדה, אלא גם ליזכר כי כל התגברות שהיא, כל התמודדות מול היצר הרע, מביאה עמה שכר הרבה.

על הפסוק 'להנחיל אוהבי יש' אומרים חז"ל שעתיד הקב"ה להנחיל מתנה לכל אחד ששמר את התורה והמצוות, ש"י עולמות. מבאר הגאון מווילנא, כי עשרה עולמות הם שכר על מצוות ה'עשה' שנעשו על ידי האדם, ואילו 300 העולמות הנותרים הם שכר על שמירת מצוות ה'לא תעשה', ומסיים הגאון שהסימן הוא יצ"ר בגימטריה ש', השכר על התגברות על היצ"ר הוא פי 30 מהשכר על קיום המצוות. מדהים.

שכר ההתגברות רב פרי, ישנם מעשים רבים על התגלמות 'הפירותיהם בעולם הזה', של מי שמתגבר לא להכאיב את לבב חבריו, ולא להכלימו אפי' בינו לבין עצמו, כמה טוב ואושר נוהל כאן בעולם, מי שמוכן לסבול מעשים כואבים מבני ביתו, כמה ברכה ושפע יורד על ראשו מי שמבליג על עוולה ומשמח את הזולת. מעשה נפלא שכזה סופר לי לאחרונה מפיו של בעל המעשה בעצמו:

ר' גדליה מתגורר בעיר נכבדת בצפון ארצנו הקדושה, הוא אב לארבעה 'פיצקאלך', הגדול בגיל שש והקטנה בת חצי שנה, בלעה"ר, פרנסתו של ר' גדליה מצויה בדוחק מה, אבל הוא וביתו שמחים על הזכות לעמל התורה מתוך הדחק. מבחינתם יש אפילו מעלה בכך שהם זוכים למסור אי אילו ממנעמי עולם, למען עמל התורה. השמחה והאושר העילאי שורים בביתם, כל מי שנכנס איליו

חש כי השכינה שרויה בו. ושלא לדבר על שכר עמלי התורה, עין לא ראתה אלוקים זולתך, המצפה להם בבוא העת. ואם כן מה להם להצטער על פינוקי עולם שמגיעים אצלם בצמצום, מראש חודש לראש חודש ומשבת לשבת.

והנה ממשמשים ובאים להם ימי הדין, ימי ראש השנה ויום הכיפורים, גיל ורעדה עוטפים את משכנם של ר' גדליה וזוגתו, רצינות ועמקות ניכרים בפעמיהם, יום הדין! וכדרכם של ימים אלו הצדיקים יותר נרעדים יותר, ור' גדליה ורעייתו כפי שכבר זכיתם להכיר, מן הצדיקים הם.

באחד הימים מספר ר' גדליה, כשישבנו לתכנן את הימים הנוראים, וסיכמנו על שהות בבית ההורים, הציעו בני המשפחה כי נקנה מספר משחקים מיוחדים וחדשים, שיעסיקו את הקטנים, וכך יזכו גם בני המשפחה שעות של חסד והפוגה מהטיפול בקטנים. הגברת תוכל להתפלל ברוגע, אמנם לא בציבור ולא בבית הכנסת, אבל בזמן ובאורך התפילה שהציבור מתפללים, הלא משחקים חדשים יהלכו קסם על הפיצקאלך, יעסיקו אותם, והתפילה תצלח ללא הפרעות ופעיות.

"אבל אני הבהרתי", סיפר לי ר' גדליה, "כי מצבנו הכספי כרגע ממש בבחינת קשה, ומשום כך כעת, לא יהיה אחראי מצידנו להוציא

בהשגחה פרטית מדוקדקת, וודאי הוא יתברך ימציא לנו כיסוי, הקניה הייתה כדין וכראוי, כפי חובת ההשתדלות, אין כלל מה לדאוג או להרהר, וודאי וודאי שהכיסוי בא יבוא, אמרתי באמונה עמוקה. "וכך במקום להתאכזב עמוקות ובמקום לכעוס על השכן ואורחיו על שנטעו בנו תקוות שווא, שלא לדבר על כך שאינם 'משלמים' דמי ביטול, במקום זאת פייסנו והרגענו את השכן כי הכל בסדר ואין מה לחוש אי נעימות. התחזקנו בביטחון ואמונה.

"הימים הנוראים עברו עלינו בהתעלות ובהתרוממות, שנינו התפללנו כדבעי, מעומק הלב והנשמה, ובמוצאי יום הדין הלכתי אל שריד בית מקדשנו, הכותל המערבי לשפוך שיח ולהתחנן כי יחתם גזר דיננו לטובה.

"יצאתי מהתפילה בכותל, בראש מושפל, ובלב קל, את כל אשר לא שפכתי לפניו יתברך בתפילות ראש השנה, שפכתי כעת בשער השמים, נפשי שפכי כמים ליבך נוכח פני ה', אין לך נוכח יותר מכאן. "כך צעדתי כשבליבי מתנגן הניגון המוכר של 'שעריך הם דופקים עניים ודלים, וכו', שערי שמים פתח, ואוצרך הטוב לנו תפתח.

"והנה לפתע אני רואה באחד מרחובות הרובע המוסלמי מונח על הקרקע שטר של מאה שקלים, התכופתי והרמתי, והמשכתי ללכת עוד מאה מאתיים מטר, וזה חוזר על עצמו עוד שטר מגוהץ של 100, וכך זה נמשך עוד פעמיים!

"הלכתי נדהם חזרה אל בית ההורים, ובידי ארבע מאות שקלים חדשים!

"אביו של השכן עדיין היה באי נעימות, והתקשר למחרת לשאול בכמה עליו לפצות אותנו, אך אני השבתי בחדווה, אין צורך לשלם, קיבלנו את התשלום מן השמים.

"אכן זה סיפור נס ופלא", אמרתי לעצמי לאחר מכן, "אבל הלימוד הוא ליום יום. אל תחוש חלילה כי אתה מפסיד בהתגברותך, שהלא ה' נאמן הוא לשלם שכר! לא תפסיד כלום, תנהג בצדקה בחסד וברחמים, והשי"ת ישלח לך מאוצרו הגדול את כל צרכיך והפסדיך".

סכום של כ-400 שקלים על כזה דבר, אף שהוא חשוב בהחלט". "ובעוד אנו מעכלים את החסר, הטלפון מצלצל, השכן מעבר לקו מבקש אם יתכן שנארח בביתנו את הוריו שיחיו המגיעים אליו לחג. "אתה יודע ר' גדליה", אומר השכן, "אבא שלי תמיד שמח להתארח אצלכם בבית, שם הכל מסודר ונקי, מטופח ומזמין, וחשוב לו מאוד לבוא אלינו לחג, מה יותר מדויק ומשמח אם הוא יוכל לשהות בביתכם, ואגב בלי נדר הוא יתגמל אותכם ב-400 שקלים אם תוכלו...".

"אורו עיני, 'בוודאי בשמחה' - עניתי, אנחנו מתעדים להתארח בחג אצל ההורים בירושלים, נשמח לארח את אביכם הדגול שיאריך ימים.

"סגרתי את הטלפון, ואמרתי לביתי, משמים רוצים את התפילות שלך! נלך מחר ונקנה את המשחקים, אמנם כסף אין, אבל כיסוי לכרטיס אשראי יש בעזרת ה', כרגע נשלם באשראי, ובעת התאריך של פדיון האשראי כבר יהיו בס"ד בידנו 400 השקלים של האירוח. אי איזו השגחה פרטית!, שמחה והקלה.

"אך יומיים לפני ראש השנה קיבלנו טלפון מבויש מהשכן, שהודיע לנו כי עקב תקלה שקרתה, הוריו מעוניינים וסיכמו להיות בדירה אחרת, והוא מתנצל אם טרחנו, אבל...".

"הלם. אך מיד התעשת, ואמרנו לו שהכל בסדר ועדיין לא טרחנו מאומה, הוא התנצל גם עמוקות בשם אביו שביקש להתנצל בפנינו על כך שלא נקבל את התשלום המובטח ואנחנו פייסנו אותו ומחלנו בלב שלם.

"בסיום השיחה, בני המשפחה שאלו, ומה יהיה עם האשראי, מהיכן נכסה אותו בזמן שכזה?

"אבל אני אמרתי, הלא זו יד מכוונת מרבון העולמים, הוא רצה שנקנה את המשחקים, הוא נטע בליבנו את התקווה לכסף, והא גם אחראי לביטול. אנו לא מתרעמים, לא על השכן שבעצם תקע אותנו, ולא עמד במילתו, ולא על המצב עצמו שאין ספק שבא

* תוכנית יומית מענייני דיומא

בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי

המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי

הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורי משנה ברורה לפי

סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל

הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי

תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

מתוקים

מהבש

כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֹּר עַלֵיכֶם (ט"ז ל')

שר התורה, אשר כגובה הארזים גובהו, לא מצא מה לעשות בליל יום הקדוש במקום לשורר מארשים!...

מֶרֶן הַגַּרְשׁ"ז אויערבך מסביר מדוע גדלה מעלתו של הגאון מטשעבין זצ"ל

יותר נחת רוח, שאסיים את כל מסכת יומא הלילה, או שאשב יחד איתם ואשמח אותם? והסקתי כי ודאי הקדוש ברוך הוא ישמח יותר עם אשב איתם, וזה אכן מה שעשיתי. זה היה 'עבודת היום' שלי...". היתה לו לרבי שלמה זלמן חלישות הדעת ממקרה זה, והפטיר ואמר בענוותנותו: "תמיד חשבתי לעצמי, הן גם אני מתמיד, גם אני משתדל לעשות מה שהקדוש ברוך הוא מבקש ממני, ובכל זאת, מדוע אני כה רחוק ממדרגותיו של הגאון מטשעבין? אבל כשנוכחתי במידותיו המופלאות, בהידורו המדוקדק בבין אדם לחברו, הבנתי מהיכן הוא שואב את הסייעתא דשמיא לגדול במעלות התורה ללא גבול..."

גדולי עולם אלו שזכו להשתלם במעלות עליונות של תורה, של עבודת השם, של קדושה וטהרה, עמלו לא לטעות ולחשוב "כי לגודל מעלתם יהיו קדשי העם כחולין אצלם". אדרבה, הצרכים הגשמיים של זולתם נתפס אצלם כרוחניות שלהם. הם ראו בכך חלק בלתי נפרד מתכלית בריאת האדם.

(אוצרותיהם אמלא)

באו לבית הדין כמה גרים שכבר אחזו לאחר כל שלבי הברור הסופיים. רבנו התאמץ מאוד לקיים את הגיור לפני יום כפור

מה ראה מרן הגר"נ קרליץ לגייר גרים באופן מיוחד דווקא לפני יום הכיפורים?

מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל היה רואה בהתעסקותו בענין הגרים זכות עצומה. גם כשהפסיק לבוא לבית הדין עקב חולשתו, לא ויתר על השתתפותו הפעילה במושבי הגירות של בית הדין. הוא היה נוהג לעשות בעצמו את ה'מי שברך' וקריאת השם לגרים. פעם קרה שגזירת אחת התאחרה, ורבנו המתין לה עד שתגיע. ניסו לשכנעו שהפעם יעשה דיין אחר את ה'מי שברך', כיון שרבנו מיהר מאוד. אך רבנו התעקש להמתין, והסביר: "אם יוודע לה שלכולם עשיתי 'מי שברך' ולה לא, תהיה לה מזה חלישות הדעת".

פעמים רבות במעמד ה'מי שברך' וקריאת השם אמרו הגרים שהם עדין לא החליטו איזה שם הם רוצים, וביקשו מרבנו שיחליט עבורם. כשאמר את הצעתו, התפלאו הגרים ומלוייהם לגלות שזה בדיוק השם שהם חשבו לבחור.

שנה אחת בשבוע שלפני יום כיפור באו לבית הדין כמה גרים שכבר אחזו לאחר כל שלבי הברור הסופיים. רבנו התאמץ מאוד לקיים

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, ראש ישיבת 'נתיב הדעת', סיפר סיפור נפלא אותו היה נוהג לספר בהתפעלות מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל:

מרן שר התורה הגאון רבי דוב בעריש וייזנפלד מטשעבין זצ"ל, התגורר בשנותיו האחרונות בשכונת 'שערי חסד' בירושלים. שנה אחת בליל יום כיפור כשחזר מבית מדרשו בדרכו הביתה ברחוב אבן שפרוט, עבר סמוך לבית הכנסת המרכזי 'קהל חסידים' בשכונה. שם ישבו כמה ישישים אומללים פליטי חרב, שוררו מארשים וניגונים ותיקים שהיה נהוג לשיר בעיירות שם גדלו בחוץ לארץ, מתוך ערגה וכיסופים.

הרב מטשעבין, שהיה בעצמו פליט ושריד, הבין היטב לליבם, נכנס לבית הכנסת וישב איתם במשך שעה ארוכה. הנעים להם בשהותו בחברתם, סייע להם בשחזור ההיסטוריה והעלאת זיכרונות מבית אבותם ומקהילות הקודש שנכחדו.

כעבור זמן מה עבר שם רבי שלמה זלמן אויערבך, שעמד בקשרי תורה והלכה ענפים עם הגאון מטשעבין, וידע היטב כי הינו בחיר גאוני הזמן, ונרעש מהמראה שנגלה למול עיניו; שר התורה, אשר כגובה הארזים גובהו, לא מצא מה לעשות בליל יום הקדוש כי עם לשבת במחיצת יהודים פשוטים ולשורר מארשים!...

במוצאי יום כיפור כשהגיע רבי שלמה זלמן כמידי שנה לברך ולהתברך אצל הגאון מטשעבין בברכת השנים, שאלו: "למדנו רבינו! מה יש לטשעבינער רב לחפש בליל יום כיפור בחברת אנשים אלו, והלא הזמן יקר אצלכם? ועוד בלילה כה קדוש ומשמעותי?!". השיבו הגאון מטשעבין תשובה מדהימה:

"אם כבר שאלתם אענה לכם. אתמול בלילה כשהייתי בדרכי הביתה היתה לי תוכנית מסודרת ללמוד את כל מסכת יומא, תשעים דפי גמרא עד הבוקר. אולם כשעברתי בדרכי סמוך לבית הכנסת שמעתי את קולם של היהודים הללו, ניצולי השואה, שבורי הלב ורצוצי הנפש, כיצד הם מתחממים יחד במארשים וניגונים עתיקים שהיו אצלם בפולין. חשבתי לעצמי: מה יגרום לקדוש ברוך הוא

ובזעקות שבקעו מקירות לבו, תוך שהוא אינו שת לבו ללשונו אשר דבקה לחכו זה מכבר. אולם כאשר הגיעה שעת תפילה נעילה ניכר לפתע חיוורון מוות על פניו, והוא נפל ארצה מעולף...

יהודים טובים מבני העיירה, אשר נחרדו למראה הגביר הנפל ארצה, מיהרו אל דייני העיר אשר הורו להשקות את הגביר מעט מים בכפית, לשיעורין. אולם עד מהרה התברר כי אין בכך די: כל כפית של מים כאילו הגבירה את צמאונו של הגביר שבעתיים, ונראה היה כי מדובר בפיקוח נפש של ממש...

לבסוף החליט רבי בעריש הדיין, שהיה אב בין הדיין של העיירה, להביא את השאלה בפני הצדיק רבי חיים בכבודו ובעצמו. הוא העז פניו להפריעו בעיצומה של עבודת הקודש, סיפר על הגביר שהתמוטט תוך כדי תפילתו, ציין כי השתייה לשיעורים לא היטיבה את מצבו, ושאל: "האם יש לאפשר לו לשתות כרצונו מדין פיקוח נפש?"

לתשובה שקיבל ר' בעריש הוא לא ציפה... שכן רבי חיים נעץ בו את עיניו הטובות, הלחות מדמעות, והשיב: "אמרו לו לר' לייזער, שהוא יכול לשתות מים כרצונו, ובלבד שכנגד כל כוס מים שהוא שותה היום יתן מחר סכום של מאה רייניש (סכום עצום באותם הימים) לצדקה... אם יקבל על עצמו את התנאי יכול הוא לשתות כאוות נפשו!"

סיים הצדיק ושב לעבודתו. וראה זה פלא: כאשר ניגשו המתפללים אל הגביר הקמץ והודיעוהו את דבר הכרעתו של הצדיק - מיד התנער ורוחו שבה אליו כרגע, כאשר צמאונו הנורא חולף כלא היה... הן אמנם לפני רגע הרגיש כי נשמתו עומדת לפרוח מגופו מרוב צמא, אולם המחשבה על כך שיהא עליו להיפרד מממונו לטובת עניי העיר היתה קשה עליו שבעתיים יותר מאשר הצמאון הנורא, ממש כאילו נדרש להיפרד מחלק

(ללמדך - מאוצרותיו של הגאון רבי מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

"סיפורתי מעשה זה לפני קבוצה, נעמד יהודי אחד על רגליו

ואמר: אני הוא נינו של אותו שר כפי שנקבת בשמו"

אמירת 'יזכור' ביום הכיפורים, על ידי יהודי שהתרחק מדרך התורה, יש בה תועלת או שראוי למחות עליה?

בספר 'שרידי אש' מסופר מעשה נפלא שסיפר הגאון רבי יחיאל יעקב וויינברג זצ"ל בענין כיבוד אב ואם: היה זה בעת אמירת 'יזכור' ביום הכיפורים לאחר מלחמת העולם הראשונה. על יד אחד מבתי הכנסת של ברלין נעצרה שורה גדולה של רכבי פאר. מאחד מהם יצא שר גדול ורם דרג, אשר הוא ואביו היו מוכרים כיהודים מתבוללים רח"ל, הוא נכנס לבית הכנסת, אמר 'יזכור' ושב מיד על עקבותיו.

הדבר העלה את חמתם של המתפללים אשר ראו אותו מגיע עם

את הגיור לפני יום כפור, אף על פי שהיה שומר על כוחותיו לפני יום כפור. דייני בית הדין הגאונים שליט"א שאלוהו מדוע הוא מתאמץ כל כך, הרי אפשר להמתין ולגיירם גם לאחר יום כפור! נענה רבנו והשיב בהתרגשות רבה כשדמעות בעיניו וקולו נשנק: "הרי כלל ישראל זקוק כעת ליכויות, והרי גרים אלו הם בלי חטא! כמה זכויות זה מוסיף לכלל ישראל..."

היה דבר פלא בתקופת האינתיפאדה, כשמחבלים ישמעאלים פוצצו אוטובוסים ברחובות ירושלים, והיו נפגעים רבים - מאידך התרבה מספר הגרים שהתגיירו. באחת הפעמים שהיה רבנו בדרכו לגיור, פנה אל הגאון רבי ישראל ויזל מדייני בית הדין, ואמר: "תראה מה קורה, מצד אחד עם ישראל סובל כל כך הרבה צרות, ומצד שני מתרבים עוד ועוד גרים מכל קצוות תבל שרוצים להצטרף אל עם ה', הלא דבר הוא!"

ומעשה היה בגיורת אחת שלפני שהתגיירה היתה נשואה עשר שנים והרופאים אמרו לה שלא תוכל לזכות לילדים. לאחר שהתגיירה אצל רבנו ביקשה ברכה. אמר לה רבנו: "הרי על גר נאמר כקטן שנולד דמי. אם כן כל הבעיות שהיו קודם אינן שייכות לעכשיו", ובירכה שיהיו לה ילדים. כעבור שנה נולד לה ילד, והיא באה אתו לקבל ברכה מרבנו.

(נשיח בחוקיך מתוך 'הליכות שני')

רבי חיים נעץ בו את עיניו הטובות, הלחות מדמעות, והשיב: כנגד כל כוס מים יתן מחר סכום של מאה רייניש"

כיצד הצליח הרבי בעל ה'דברי חיים' מצאנו לעורר יהודי מעלפוננו בעצם יום הכיפורים?

בעיירה צאנו, בתקופתו של הצדיק רבי חיים מצאנו, התגורר יהודי עשיר כקורח ושמו 'לייזער'. ארמונו המפואר התנשא מעל כל בתי העיר, והכל ידעו כי נחשב הוא לעשיר לא רק במושגיהם הדלים של בני העיירה אלא גם ביחס לגדולי העשירים שברחבי המדינה כולה. דא עקא, שככל שרב היה עושרו של ר' לייזער הגביר האדיר, כך, ואף יותר מכך, היתה רבה קמצנותו... המעטים שניסו אי פעם לדבר על לבו ולגרום לו לפתוח את ידו הקפוצה לטובת עניי העיירה, חזרו כשפניהם שחורות כשולי קדירה, והתיאורים שבפיהם גרמו לכל שאר בני העיירה להימנע אפילו מלנסות את מזלם.

והנה, הגיע יום הכיפורים ור' לייזער כמו כל שאר בני העיירה הגיע אל בית מדרשו של הצדיק בעל ה'דברי חיים' מצאנו, כדי להסתופף בצלו ולהשתתף בתפילות המרוממות. ככל שלא נגעו הדברים לעניינים שבממון נהג ר' לייזער כאחד היראים והשלמים: תפילותיו היו ככוונה רבה, וכובד משקלם של הימים הנוראים ניכר היטב על הבעת פניו.

אולם באותה שנה נפל דבר. במשך כל תפילות היום הקדוש שפך לבו והתחטא לפני אביו שבשמים כבן המתחטא בפני אביו, בבכיות

קרא אליו את התלמיד וגער בו על כך, אולם לאחר זמן הוברר כי לא היו דברים מעולם והיתה זו עלילת שווא

הדרך המיוחדת של מרן הרב מבריסק זצ"ל לפייס תלמיד שננזף שלא בצדק

אירע פעם שהרב מבריסק הוטעה בקשר לאחד מתלמידיו המובחרים שהיה מקורב אליו ביותר, שכביכול נהג אותו תלמיד שלא כשורה בדבר שנגע למרן זצ"ל עצמו. הוא קרא אליו את התלמיד וגער בו על כך, אולם לאחר זמן הוברר כי לא היו דברים מעולם והיתה זו עלילת שווא.

בערב יום הכיפורים של השנה הסמוכה לאותו מעשה, קרא אליו את אותו תלמיד, ומשהתנצל בפניו על חשד השווא, הוסיף להרבות עליו דברים ולהפציר בו כי יסלח לו על כך.

לא נחה דעתו עד שמסר לאותו תלמיד באותו מעמד מערכות חידושי תורה משלו, שעד אז לא מסר אותם בפני שום אדם, לקיים את דברי הגמרא בברכות (לא): "אמר רבי אלעזר מכאן לחושד את חברו בדבר שאין בו שצריך לפייסו, ולא עוד אלא שצריך לברכו, שנאמר ואלוקי ישראל יתן שאלתך".

'הרב מבריסק'

הסתובב אחרנית ומבטו נתקל בבחור פלוני מבוגר, מאומללי העיירה, אשר שנים רבות מנסה למצוא את זיווגו ללא הצלחה

יחסו של מרנא החפץ חיים לבחורים מעוכבי שידוך, במיוחד בליל יום הכיפורים

מסופר כי שנה אחת בליל יום כיפור, לאחר שקהל המתפללים עזב את בית המדרש, נותר ה'חפץ חיים' לבדו להמשיך בעבודת הקודש לאור עשיות בודדות. לפתע שם לב לרחש מסויים בבית המדרש. הוא הסתובב אחרנית ומבטו נתקל בבחור פלוני מבוגר, מאומללי העיירה, אשר שנים רבות מנסה למצוא את זיווגו ללא הצלחה.

נכמרו רחמיו של ה'חפץ חיים' ומיד עזב את כל ענייניו הנשגבים והלך למקומו של הבחור והתיישב לצדו. הניח ידו על כתפו והחל לעודדו ולחזקו. ה'חפץ חיים' שיתף אותו במה שעבר עליו בעצמו מילדות, וגולל איתו את מסכת חייו הקשים ביתמות ועוני, כל זאת במטרה לנטוע בו תקווה ואמונה כי גם לו מחכה עדיין עתיד מזהיר. רבי אריה לייב, בן ה'חפץ חיים' מציין בספרו, כי כך גם בשנה אחרת בליל יום הכיפורים קיבץ ה'חפץ חיים' את כל הבחורים המבוגרים, ועוררם וזירזם להשתדל למצוא את זיווגם בשנה זו.

כל זה כאמור בליל היום הקדוש! הדאגה הכנה וההשתתפות האמתית בצער הזולת היו עבודת היום של ה'חפץ חיים'!

'אוצרותיהם אמלא'

שאון גדול של רכבים בעיצומו של יום הכיפורים. מחה בהם רב בית הכנסת ואמר: אל תזלזלו בו! מזה שהגיע לומר 'יזכור' על אביו ולהטיב לנשמתו, יכולים אנו להבין שהניצוץ היהודי עדיין בוערת בקרבו והרגש של מצות כיבוד אב עדיין מפעפע בו. יכולים אנו להאמין שיצא ממנו דבר טוב.

סיפר הכותב שם בספר 'שרידי אש': לפני כמה שנים סיפרתי מעשה זה לפני קבוצה של יהודים שהתחזקו בתורה, נעמד יהודי אחד על רגליו ואמר: אני הוא נינו של אותו שר כפי שנקבת בשמו. אומר הגה"ח הר"ר שמעון שפיצר שליט"א הנה מעשה זה, מלמד אותנו על הקשר העמוק שיש בין האב לבן, אשר לעולם לא ינתק, וחובה עלינו לטפחו ולעודדו תדיר! הבינני ואלמדה

בהגיע המשפט, התייצב ה'דברי חיים' בכבודו ובעצמו על דוכן העדים, ושאל את השופט: האם הכרת את אביו של היהודי בעל האחוזה?

כך הוכיח ה'דברי חיים' מצאנו זע"א שהשטר שהציג הגוי הנו מזויף מתוכו

חסידו של הרבי בעל ה'דברי חיים' מצאנו זצ"ל, ירש אחוזה גדולה מאביו והרוויח ממנה הון רב. אחד משכניו הגויים התקנא בו והחליט לגזול ממנו את האחוזה.

איך עושים זאת? זייף הגוי את כתב ידו של האב שנפטר, וכתב שטר שבו נאמר שהאב מעניק לו את האחוזה.

את השטר המזויף הציג הגוי בפני השופט, ובית המשפט זימן את היהודי להתייצב למשפט, כדי להשיב על הטענות.

הגיע החסיד לרבו, ה'דברי חיים', והרבי הפתיע אותו באמרו 'תהיה רגוע. הכל יהיה בסדר בעז"ה. אל תשכור עורך דין, אני אבוא למשפט שלך, ואסדר הכל על הצד הטוב'.

בהגיע המשפט, התייצב ה'דברי חיים' בכבודו ובעצמו על דוכן העדים, ושאל את השופט: האם הכרת את אביו של היהודי בעל האחוזה? לאחר שהשופט השיב בשלילה, המשיך ה'דברי חיים' לשאול, 'האם נראה לך שהאבא הוא שמר על מצוות השבת, והשופט הנהן בראשו לאות הסכמה. 'בוודאי שכיהודי הוא שמר על השבת', אמר.

ואם כן, אמר הגאון זצ"ל, בוא ונציץ ביחד בשטר שהציג בפניך הגוי. הם מסתכלים בשטר, וה'דברי חיים' מצביע על התאריך, שהיה - לא פחות ולא יותר - יום הכיפורים שחל בשבת...

נו, אז אני שואל, כבוד השופט, האם לא ברור לך שהשטר הזה מזויף מתוכו?

גליון קול ברמה

עד מהרה חזר השליח כשפניו שחורות כשולי הקדרה. בפחי נפש מסר לרבי את הבשורה הקשה לאמור: החליט החתן שהשידוך אינו מתאים לו!

מעשה נורא שסיפר כ"ק מרן אדמו"ר ה'תורת מרדכי'
מויזשניץ מונסי זיע"א, והתוצאות המופלאות שראה בעיניו

כשולי קדרה

הגיע יום החתונה. הכלה התאספה עם חברותיה ועם נשים צדקניות נוספות מבית ויז'ניץ שהגיעו לחזקה ולעודדה ביום שמחת ליבה. גם בעזרת הגברים החלו הקרואים להתאסף בראשם הרה"ק האהבת ישראל כבודו ובעצמו שהיה כאמור שושבין ראשי בחתונה. בלב הקרואים עלה חשש קל כשהבחינו שהחתן איננו יושב בשולחן ה'מזרח' כנהוג. ומשהגיע זמן החופה ו'הילד איננו' - החתן עדיין לא הגיע, הפך החשש לכבד במיוחד... הרבי שלח לברר מה זה ועל מה זה.

עד מהרה חזר השליח כשפניו שחורות כשולי הקדרה. בפחי נפש מסר לרבי את הבשורה הקשה לאמור: החליט החתן שהשידוך אינו מתאים לו! היא עזובה, אין לה משפחה תומכת, יש לה כל כך הרבה חסרונות שלא חשב עליהם מראש, רק מראה בגדיה הקרועים מעוררים אצלו חלחלה, ואף שמאז כבר הספיקו לקנות לה בגדי כבוד ותפארת, הוא אינו רוצה בכלל כזאת שכל העיר ראתה בעלבונה, ואינו מוכן לגשת לחופה בשל כך.

הרבי נחרד בשומעו בשורה זו. "עד שהגיעו ליום הזה הרי עברו כ"כ הרבה מכשולות ומענות. ודמעות הכלה המסכנה וקשת יום הלזו מה תהא עליה? וכי לא תזכה להקים את ביתה אחרי שנים כל כך קשות ומיוסרות? כיצד נבשר לה את הבשורה המרה? איך תוכל לשאת פניה כשכזה צער נורא וכזאת בושה גדולה היו מנת חלקה?" תהא בצער.

עד מהרה התעשת הרבי, ומשסקר את קהל הקרואים והבחין

הרב אליהו שור

שמעו נא רבותי להתרחשות מופלאה המלמדת אותנו 'אהבת ישראל' מהי.

הן בימי 'ספירת העומר' אנו עומדים, ימים שבהם אנו אבלים על תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה, ולכן בכל שנה ושנה חלק מתפקידנו בימים אלו הוא להתחזק מנגד - להיותנו מכבדים זה את זה ואוהבים אחד את השני.

הבה נסכיח את כן לסיפור עוצמתי, שמלמד אותנו שלכשנתחזק בכך - אזי מידה טובה מרובה ויושפע עלינו שפע רב בכל התחומים והעניינים.

הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זיע"א היה אוהב ישראל מאין כמותו עד שבגין כך דבק בו הכינוי ה'אהבת ישראל' לעולמי עד ולדורות הבאים.

נערה עזובה וחסרת כל, אשר עברו עליה הרבה הרפתקאות שונות ומשונות, ובימים ההם לא היה אף אחד שידאג לה, נכנסה לקודש פנימה ושפכה לפניו את מר נפשה: "הנה הגעתי לגיל נישואים כבר מזמן, אלא שאני יודעת את מצבי ואין מי שידאג לי. עזובה אני ובודדה, בנוסף לכמה הרפתקאות שעברו עלי ולא לטובה, וכן מומים גופניים מהם אני סובלת, נוסף על כל צרותי שגם ענייה מרודה אני, ואין בידי כסף כדי לקנות בגדים הולמים. לבושה אני בבלויי סחבות, ואין בידי אפילו פרוטה אחת כדי לממן את הוצאות החתונה, או משהו שידאג לעשות זאת עבורי. וכשזה המצב, אפילו הצעות שידוך לא מגיעות, אף אחד לא טורח לחשוב עלי ועל עתיד! מה יהא עלי ומה יעלה בגורלי???"

הרבי שלא היה יכול להחריש לנוכח צערה של הנערה, הבטיח לה שמעתה היא הופכת להיות ה'דאגה' שלו. הוא יעשה כל שביכולתו כדי להשיא לבחור ראוי, ולסייע לה בהקמת בית בישראל. מיהר הרבי לייחד בביתו קופה גדולה שנועדה כולה להוצאות זיווג וחתונה של הנערה קשת היום. לעתים קרובות היו הרבי ויהודים יקרים נוספים משלשלים לתוך הקופה סכום כסף כזה או אחר, עד שכעבור זמן הצטבר בקופה סכום די מכובד.

אז ניגש ה'אהבת ישראל' בעצמו אל המלאכה כשהוא תר ומחפש אחר זיווג הגון לעלמה הצעירה והמסכנה.

עד שנמצא הזיווג והתקיימה החתונה הוצרך הרבי להקזיז דם. אולם בסופו של דבר נמצא הבחור שנאות לשמוע את ההצעה ואף ענה ב'הן', לאחר שהובטחה לא נדוניה מכובדת, לה דאג הרבי מראש.

אנשים הוציאו ספרים מבית המדרש בלי רשות, ולא מיהרו להשיבם, והנה נכנס אברך צעיר, מניח ספר על השולחן הקרוב לכניסה וממהר לצאת. המגיד שיעור עוצר אותו ושואל...

ה'סברות העקומות' של רבותינו גדולי התורה והחסידות, במקומות הנצרכים לכך

הרב בנימין בירנצוויג

בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתָךְ (יט, טו)

אחד מהמצוות החשובות המקיימות את העולם, ובלעדיה איש את רעהו חיים בלעו, היא המצוה לדון כל אדם לכף זכות, והיא מצוה עשה המפורשת בתורה בפסוק "בצדק תשפוט עמיתך" ופירש רש"י, הוי דן את כל האדם לכף זכות.

כמה כעסים, כמה הקפדות, כמה מרירויות יחסכו אנשים מעצמם, אם יחליטו לקיים מצוה יקרה זו, וכשהתרגלו לכך הרי העולם יראה יותר טוב יותר נעים, החיים יהפכו לרגועים יותר.

מעשים וסיפורים רבים סופרו שבהם רואים כי הדברים שנראו הכי גרועים, האנשים שהיו נראים הכי אשמים או רשעים, בסוף התברר כי בהסתכלות קצת שונה והכל התהפך משיא הרוע לפסגת הצדקות.

איך מגיעים לכך?! איך מצליחים להפוך דבר שנראה רוע צרוף ל'כף זכות'!?

עצה נפלאה כדי להגיע למידה זו של ראית הזכות אצל שני, הביא הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א, בדיוקו את לשון המשנה באבות (א, ו) 'הוי דן את כל האדם לכף זכות', מדוע לא כתב התנא 'הוי דן את האדם' מה זה 'את כל האדם'? אלא ללמדך שהדרך לדון את השני לכף זכות, זה לראות את כולו! לראות את כל הצדדים שבו, לראות את כל הסיבות והמסובבים למעשיו! רק ככה נוכל לדון לכף זכות, שהרי אם כל חטאת של ראיית מעשהו של האדם באופן שלילי, הוא ההסתכלות הצרה על המעשה כמו שהוא מבלי לבחון את כל המצב שהיה בו האדם בעת עשיית המעשה, ומבלי לראות את הסיבה והמסובב למעשהו, רק כשנדון את 'כל האדם' מכל בחינותיו ומצבו, אז נראה שברוב הפעמים הרי הוא צודק וצדיק ולא אשם ורשע!

מעשה אירע באחד מבתי הכנסיות בבני ברק שסבל מתופעה לא רצויה: אנשים הוציאו ספרים מבית המדרש בלי רשות, ולא מיהרו להשיבם, דבר שהפריע מאוד ללומדי בית המדרש.

יום אחד באמצע שיעור דף היומי שנמסר בבית הכנסת, והנה נכנס אברך צעיר, מניח ספר על השולחן הקרוב לכניסה וממהר לצאת. המגיד שיעור עוצר אותו ושואל: "זה שלנו?" והאברך משיב "כן". "מי הוציא את הספר?" ממשיך המגיד שיעור ושואל. "אני", משיב האברך. "מדוע אתה מוציא ספרים?" החל המגיד שיעור להוכיח את

האברך. "כדי לזכות את הרבים", השיב הלה תשובה בלתי צפויה לחלוטין....

וכך מספר האברך בעל המעשה:

זכיתי בס"ד להוציא ספר בשם "לחיות כהלכה", ואני משתדל להפיץ אותו בין היתר דרך תרומה לבתי כנסת. פעם בעת חלוקת הספרים נכנסתי לבית הכנסת באמצע שיעור, וכמובן שהשתדלתי לא להפריע לכן הנחתי הספר על השולחן הראשון ומיד פניתי לצאת. אבל אז המגיד שיעור שואל אותי לפני כולם: "זה שלנו?" עניתי שכן, שהרי תרמתי את זה לבית הכנסת. והוא שואל: "מי הוציא את זה?" וכמובן שעניתי - אני, שהרי אני הדפסתי את הספר... לזיכוי הרבים ולא למטרת רווח. ואז הוא התחיל לומר לי בלשון תוכחה: "למה אתה מוציא ספרים?" עמדתי נבון, כי חשבתי שכוונתו שיש כבר כל כך הרבה ספרים, ולמה כל אחד מדפיס עוד ספרים... עד שמישהו ממשתתפי השיעור הציל את המצב והסביר בקול את אי ההבנה... והמגיד שיעור התנצל בפני.

נשים לב: אי ההבנה הזאת אירעה אחרי שהמגיד שיעור היה זהיר לשאול את כל השאלות שאפשר כדי להיות בטוח שאין פה מה לדון לכף זכות, ובכל זאת נוצרה אי הבנה גדולה כל כך. נלמד מזה שגם כאשר מישהו הודה באשמה בפנה מלא, עדיין שייך לדון לכף זכות.

לשם כך נבראה הסברה העקומה

הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל אמר ששמע מהגאון ר' הלל ויטקינד זצ"ל ששמע ממרנא החפץ חיים זיע"א שיתכן לומר שהסיבה

שהקב"ה ברא באדם 'סברא עקומה', היא לתת אפשרות לדון את חברו לכף זכות, כי המצוה היא לדון לכף זכות גם אם הסברא לכך היא עקומה.

ומשמועה למעשה סיפר הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל שפעם שאל אותו אחד ששמע ממנו דרשה בגודל החובה לדון לכף זכות, שיש לו שכן שלא נמצא עמו ביחסים טובים, ואותו שכן מחתן בן בשבוע הבא ושלח לו הזמנה, ובתוך המעטפה היתה הזמנה של החתונה ריקה שלא מודפס בה כלום, וכפי שמכיר את טבע שכנו מתאים לו לשלוח דווקא את זו להראות לו שהנני מחתן את בני אבל אותך אינני מזמין, וכעת השאלה האם גם בזה יש לדון לכף זכות שבאמת רצה להזמין אלא שבשגגה נכנסה למעטפה הזמנה ריקה.

כמובן השיבו הרב פלמן שגם בזה ראוי לדון לכף זכות שהרי לא פותחים כל הזמנה לראות שבאמת מודפס בה ויתכן שרצה בלב שלם להזמין ולא הבחין שההזמנה היתה פגומה ולא מודפסת.

אוטו אחד בכל תל אביב

למחרת כשחזר הרב פלמן לביתו קיבל הזמנה לחתונה מידיד קרוב, הוא פתח את ההזמנה והיא היתה ריקה, וכך אמר 'חשבתי בלבי הרי מעולם לא קיבלתי הזמנה ריקה ומה קרה שבדייק היום קיבלתי כזו הזמנה, אלא זהו אות משמים להראות לי שהתשובה שאמרת לאותו אדם היא אמת וללמדו בא שגם כאשר מקבלים הזמנה ריקה ויש כל הסברות הישרות לדון לכף חובה עדיין צריך להתאמץ בסברות עקומות לדון לכף זכות'.

מיד הוא הלך אל השואל והראה לו זאת, ואף שמר על הזמנה ריקה זו ובכל השיעורים בהם דיבר הראה הזמנה זו ואת המוסר השכל שהיא טומנת בחובה.

המשך מעמוד 25 | הרב אליהו שור

שביניהם נמצאים בחורים רבים מבחורי העיריה שהגיעו להשתתף בשמחת הצדיק בהכניסו נערה זו לחופה, נעמד על רגליו וכשהוא מתבונן בהם הכריז: "בחורים יקרים, שמעו נא, כל מי שמסכים להתחתן השתא עם הכלה הזאת, מבטיח אני לו בהן צדקי שיזכה להצלחה וברכה ברוחניות ובגשמיות בזה ובבא!!!".

הרבי סיים את דבריו בצורה נחרצת, וסקר שוב את הבחורים כדי לבדוק אם מישוהו מהם מוכן לקבל את ההצעה.

משראה ששום תזוזה אינה נרשמת בקרב קהל הרווקים, כפל ושילש שוב את הבטחתו כשהוא מכריז: "יזכה להצלחה וברכה ברוח ובגשם. בזה ובבא!", בשלב מסוים הבחין הרבי באחד הבחורים, שמצחו הנחרש קמטים לימד שהוא שוקל את ההצעה ברצינות. קראו הרבי אליו מיד והחל לשדלו בדבר כדאיות השידוך, כשהוא מבטיח לו שוב את ההבטחה האמורה.

לא היה גבול לשמחתו של הרבי כשהבחור אכן השתכנע לשאת את העלמה.

"אלא שאיני בעל הבית על עצמי ואני זקוק להסכמתם של הורי".

הבהיר הבחור.

יצא הרבי מהאולם ופנה שלוב זרוע עם הבחור לבית הורי, שם חזר

סיפר הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל: אחד נכנס למרן החזון איש זיע"א לומר לו שהוא היה בתל אביב ויש שם הרבה חילול שבת רח"ל. שאל אותו החזון איש מניין אתם יודעים את זה? אמר לו האיש הייתי באלנבי וראיתי אוטו נוסע, הייתי ביהודה הלוי וראיתי אוטו נוסע בשבת, איפה שהלכתי ראיתי אוטו. אמר לו החזון איש עד עכשיו ראית רק אוטו אחד, זה אותו אוטו שנסע לכל מקום בעיר, אין לכם ראיה שיש שם הרבה מחללי שבת, אתם ראיתם רק מחלל שבת אחד הנוסע בכל הרחובות. החזון איש לא רצה לקבל שהרבה יהודים מחללי שבת.

האדמו"ר מרן רבי אהרן מבעלז זיע"א היה מתייגע תמיד ללמד זכות על ישראל ובזמן שהיה גר בתל אביב והיו שם אנשים שקשה למצוא עליהם זכות. בכל זאת, היה מתייגע ביותר באומרו 'אם יש לכם רמב"ם קשה, מה אתם עושים? מתייגעים ושוב מתייגעים עד שמוצאים את פתרונו. גם לאשים קשים אלו צריך להתייגע יותר עד שלבסוף מוצאים עליהם זכות'.

כשהבחין הרבי ברכב שנוסע בשבת, היה מפטיר שבוודאי הוא לוקח יולדת לבית החולים, וגם כשעברה משאית, עמד הרבי על דעתו שבוודאי היא מסייעה יולדת. וכאשר אמרו לו על שמישוהו מעשן סיגריה רח"ל, אמר הרבי שבוודאי לא ידע ששבת. אמרו לרבי שהעירו לאיש ששבת היום והשיב 'אני יודע'. אמר להם הרבי, לא שמעתם היטב, הוא בוודאי אמר 'איני יודע'.

סיפר הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל פעם כאשר חזר מרן המשיג רבי אליהו לאפיאן זצ"ל בליל שבת מבית הכנסת, שאל את האנשים שהלכו עמו 'האם גרים בסביבה ערבים? וכשענו לו 'שכמעט ואין' אמר 'ומה כלי הרכב שעבר ממולנו על הכביש?' לא עלתה על דעתו שייתכן ומדובר ביהודי.

ושכנע בכל תעצומות נפשו בדבר כדאיות ההצעה כשהוא חוזר ומבהיר שוב את דבר הבטחתו הנחרצת.

האב שאמונת חכמים זרמה בעורקיו השתכנע באופן מיידי, אבל האם התנגדה באומרה: "מה? וכי בני יקר המעלות יתחתן עם נערה כזו? לא בא בחשבון!".

כיון שכך פנה ה'אהבת ישראל' עם האם ויצא עימה לטייל באויר הצח, כשהוא מדבר על לבה ומשכנע אותה שוב ושוב, חוזר ושכנע. עד שהסכימה.

והחתונה התקיימה באותו ערב.

"מה אומר לכם", סיכם נכדו של ה'אהבת ישראל', כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'תורת מרדכי' מויזשניץ מוסיף זי"ע את המעשה, והוסיף: "עקבתי אחרי אותו הבחור ומשפחתו במשך שנים רבות וראיתי בעיני שהברכה וההבטחה שהבטיח להם זקני ה'אהבת ישראל' מתקיימים מילה במילה: גשמיית היתה שם בשפע! כסף צמח להם על העצים, ממש כך! רוחניות - מלא וגדוש היה ביתם בתורה, במידות ובמעשים טובים.

וכל זה רק ב'זה' - בעולם הזה.

"ובעולם הבא - רק הקב"ה יודע מה מצפה לו שם!"

באחד הלילות, התעורר ה'כתב סופר', והנה הוא רואה שפניו של אביו הוארו בשמחה ומבהיקים באופן מיוחד, תהה הנער למראה...

מעשה אבות // ניצוצי אורה בדרך אבותינו

כיצד הצליח ה'כתב סופר' לשכנע את אביו ה'חתם סופר' לגלות אתא אוזנו מדוע הוארו פניו?

הרב יאיר ארלנגר

הַעֲוֹר בְּלִילָה (אבות פרק ג' משנה ד')

העולם הראשונה ע"י הרב עזריאל קרליבך לבני ביתו מעיר קעלן שבגרמניה, בעת שהותו בוורשא לרגל כנסיה גדולה של אגודת החרדים בהשתתפות רבים מגדולי הדור. המכתב נכתב במקורו בגרמנית ופורסם בכתב עת של הקהילה החרדית.

וכך הוא מספר: "מרבי נפתל זילברברג יש לי משהו מיוחד לספר לכם, היה לו שבר כפול עם הרבה מאד כאבים וייסורים, הוא היה כל כך זקן וחלש שהרופאים והפרופסורים הגרמניים מבית החולים לאזאזרעטען לא העיזו לעשות לו הרדמה בעת הניתוח, כך שהיו מוכרחים לעשות לו ניתוח בלי הרדמה.

"כלל הניתוח ארך כשעתיים ורבע ובמשך כל זמן הניתוח הוא למד בקול רם בעל פה כעשרים וארבע דפי גמרא, כאשר הכאבים התגברו מאד בזמן הניתוח גם קולו התגבר במיוחד ונעשה קול רם מתוך הלימוד, אחרי הצלחת הניתוח ב"ה אמר פרופסור פריי אינני מסוגל להבין איך דבר כזה אפשרי שלתלמוד יהיה כח כל כך גדול על האדם ובכל אופן לא מצאתי בשום ספרות רפואית שדבר כזה הוא אפשרי.

"אחרי גמר הניתוח דיבר אתי רבי נפתלי בחדושי תורה אודות רשב"א אחד ממה שנתחדש לו בזמן הניתוח..."

**"עליתי לבימה קראתי את דף הגמרא
ולאחר מכן אמרתי 'אין לי מה להוסיף
על דף זה' וירדתי... בני הישיבה עמדו
כמובן נדהמים לנוכח מחזה זה".**

כשהגר"ח מבריסק לימד את הגרא"ז
מלצר איך לא לומר שיעור בישיבה

"אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה"

בספר 'בדרך עץ החיים' הובא המעשה הבא, על מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל:

רבי איסר זלמן, אמר פעם לתלמידו ובן ביתו רבי צבי ברוידא, "אספר לך מעשה ואף אומר לך מפני מה אני מספר את הדבר.: "לפני כשלושה שבועות אמרתי את שיעורי הקבוע בישיבה באמצע השיעור שאל אחד האברכים שאלה, עניתי בו במקום

מעשה נורא, המלמד על קדושתו וגדולתו של רבן של ישראל, מרן ה'חתם סופר זי"ע"א, סיפר בנו הגדול, הוא ה'כתב סופר'.

בילדותו, חלה ה'כתב סופר', ואחרי שהבריא ממחלתו שנטה ממנה כמעט למוות רח"ל. זאת, לאחר שאביו הגדול אמר, שהוא הצליח ופעל להחיותו עוד יובל שנים...

ואף על פי כן, היה הילד עדיין חלש, ועל כן מיטתו היתה מונחת בחדר תורתו ותלמודו של מרן ה'חתם סופר' ששיגח עליו בעת שינתו.

באחד הלילות, התעורר ה'כתב סופר', והנה הוא רואה שפניו של אביו הוארו בשמחה ומבהיקים באופן מיוחד, תהה הנער למראה, ופנה לאביו לשאול אותו מה פשר אור שעלה על פניו.

רבינו ה'חתם סופר', ניסה בענותנותו להתחמק ולענות דברים אחרים, אולם הילד שהיה סקרן, אמר כי אם אביו לא יאמר לו, אז הוא ירד מהמיטה...

חשש האב לבריאותו של הנער, בגלל חולשתו הרבה, לא יכול היה לסרב להפצרותיו, ואמר לו כי בשעת חצות ליל, מתחלפים המשמרות בשמים, וכששמע ה'חתם סופר' את קול שירתם וזמרתם של שרפי מעלה באימה ובנעימה, הביא לו הדבר שמחה וגילה. והוא סיים בברכה לבנו שאף הוא כשיגדל יזכה גם הוא לשמוע את השירה!

**אחרי הניתוח אמר פרופסור פריי 'אינני
מסוגל להבין איך דבר כזה אפשרי שלתלמוד
יהיה כח כל כך גדול על האדם'**

איך עושים ניתוח בלי הרדמה ומה
קורה כשהכאבים מתגברים?

"שְׁאֵפְלוּ אֶחָד שְׂיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה"

הגאון הצדיק רבי חיים נפתלי זילברברג מוורשא זצ"ל שהיה ממיודועיו היותר קרובים של מרנא החפץ חיים זצוק"ל. סיפור מופלא אודותיו הופיע במכתב שנכתב בזמן מלחמת

ואמרת רבותי השאלה טובה והחידוש אשר רציתי להרצות בשיעור זה הופרך! אין לי מה להמשיך בשיעור זה, ומיד הפסקתי את השיעור.

"כעבור שבוע שוב שאל אחד התלמידים שאלה במהלך השיעור השבתי לו שהשאלה טובה ועלי לעיין בדבר, היום כאשר עליתי לבימה לומר את השיעור השבועי הטריד אותי הדבר ביותר. עמדתי במשך דקות אחדות ושקלתי בדעתי מה עלי לעשות, אם ישאלו גם הפעם קושיא טובה על השיעור, אם גם היום אומר שאני חוזר בי משיעורי הרי יתרופף למעשה מעמדו של כל השיעורים אשר אני מרצה בישיבה. לפני שבועיים חזרתי משיעורי, בשבוע שעבר חזרתי בי משיעורי, אם כן נחלש כל ערכו של השיעור השבועי.

"מאיידך, אם לא אומר שהנני חוזר בי הרי נטיתי מן האמת ולכן הטריד אותי הדבר ביותר. החלטתי שכשם שיש ללמד את ציבור התלמידים כיצד יש לומר שיעור כך יש ללמוד כיצד לא לומר. "לאחר התלבטות מרובה פתחתי ואמרת בשעת שיעורי בשבוע שעבר שאל אברך פלוני שאלה, אמנם אפשר לכאורה לתרץ את שאלתו באופן כזה אך ניתן להפריך את הדבר כך הארכת בעינין השאלה והפכתי בה מכל צדדיה.

"בסיכומי של דבר אמרתי, "האברך ששאל את השאלה צודק, והחלטתי שכשם שאני מלמד בדרך כלל כיצד יש לומר שיעור אלמד הפעם כיצד אין לומר, לכן דנתי בשאלת האברך שכן אני אמרתי את שיעורי וכך אין לומר, יש ללמוד ולדעת כיצד כן יש לומר את הדברים, יש לדעת כיצד משמיעים שיעור".

"מפני מה סיפרתי לך את הדבר?" הוסיף הגרא"ז ואמר לתלמידו רבי צבי, "כדי שאם תהיה ראש ישיבה תדע כיצד יש להתנהג צריך לדעת מתי לומר השיעור וצריך גם לדעת לחזור מדברים שנאמרו".

המשיך רבי צבי ברוידא וביאר כי מעשה זה נובע מדברים ששמע בהזדמנות אחרת ממרן הגרא"ז. בה הוא סיפר כי הוא נסע פעם מסלוצק לדרוזגניק, שם הוא פגש את **מרנא הגאון רבי חיים סולובייצק מבריסק זצוק"ל**, פנה אליו רבי חיים ואמר לו: "רצוני לספר לך מעשה שארע לי בתחילת היותי ר"מ בוולאזין, כר"מ

צעיר וחדש היו כדרך הטבע מתנגדים למנוי זה. "באחד הימים הראשונים שהגדתי את שיעורי בישיבה בהגיע זמן השיעור עליתי לבימה קראתי את דף הגמרא ולאחר מכן אמרתי אין לי מה להוסיף על דף זה וירדתי מן הבימה, ציבור בני הישיבה עמדו כמובן נדהמים לנוכח מחזה זה".

הסביר הגר"ח להגרא"ז כאשר הלכתי לומר את השיעור היה מוכן לי שיעור בבחינת 'מרפסן איגרי', (פירש"י משברות גגין ועליות כלומר קשות להבינם), בדרכי אל הישיבה עלה בדעתי פירכא שהיתה בבחינת מרפסן איגרי על מה שחידשתי, אבל ידעתי כי איש לא היה מעלה על דעתו שאלה זו.

"המשכתי ללכת, ועלה בדעתי תירוץ על הפירכא שהיתה לי והתירוץ אף הוא היה מרפסן איגרי, איש לא היה מעלה על דעתו תירוץ כזה.

אבל הואיל וסבור הייתי שזה לא על דרך האמת, ירדתי מן הבימה לאחר שקראתי את דף הגמרא, ואת השיעור לא אמרתי, האם גם אתה איסר זלמן, יכול לנהוג כך, בצורה כזו אפשר להיות ראש ישיבה!" סיים הגאון רבי חיים מבריסק.

"ומכאן" הוסיף רבי צבי, "למד רבי איסר זלמן, איך לא מוסרים שיעור..."

מתכוננים לשבת יחד עם:
ר' חיליש גולדברג
ור' יעקב אשר גרין
כל שבוע בקו השבת של 'דרשו'
077-2222-666

אחסידישער
שבת

האם אסור להפריד גביעי 'יוגורט' בשבת? והאם מותר לפתוח פחית שתייה בשבת?

אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת, היא חמלאכת 'מחתך', שפירושה - חיתוך לפי מידה מסוימת שהחותך מקפיד עליה. ולדוגמה: המנסר קורות עץ ומקפיד על חיתוך לפי מידה מסוימת, עובר על איסור מלאכת 'מחתך', [מלבד איסור 'טוחן' הכרוך בנסורת הנוצרת מהחיתוך]. וגביעי 'לֶבֶן', 'יוגורט' וכדומה, המיוצרים בזוגות וביניהם יש חריצים כדי להקל על הפרדתם - דעת הגרש"ז **אויערבך זצ"ל**, שלמרות שהגביעים מופרדים בקו ישר במקום המיועד לכך, אין זה נחשב לחותך לפי מידה, שהרי אין למפריד כל ענין במידה זו, אלא ששם הוא המקום הנוח ביותר להפרידם, ולכן אין בכך איסור מלאכת 'מחתך'. וכן דעת האור לציון. אולם, לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, חיתוך בקו ישר ובמקום מסוים נחשב בכל מקרה למלאכת מחתך, ולדעתו, הפרדת הגביעים אסורה מדאורייתא, הן משום מלאכת 'מחתך', והן משום מלאכת 'מכה בפטיש', הכוללת כל פעולה של השלמת יצירת כלי. ולדעת הגר"ש ואזנר זצ"ל, שכיון שמקום ההפרדה מסומן, וההפרדה במקום זה קלה, אין בהפרדת הגביעים איסור מחתך דאורייתא, אך היות והיא דומה למלאכת מחתך, הריהי אסורה מדרבנן. והגר"נ קרליץ זצ"ל הסתפק בדבר, האם יש בהפרדת הגביעים איסור דאורייתא או דרבנן.

ופתיחת לשונית של פחית שתיה - לדעת הגרש"ז **אויערבך זצ"ל**, מותרת בשבת ואין בה איסור 'מחתך' למרות שהחיתוך נעשה בקו מדויק ולפי מידה קבועה; וזאת משלוש סיבות: א. פתיחת הפחית באמצעות הלשונית היא רק משום שכך קל לפותחה, ואין הפותח מקפיד על חיתוך במידה מסוימת. ב. איסור מחתך הוא רק כאשר יש לחותך ענין בדבר הנחתך, ואילו בנדוננו, אין החותך מעונין בחלק בנחתך מהפחית, אלא בחור הנוצר על ידי הפרדתו ממנה. ג. היות ובדרך כלל משליכים את הפחית לאשפה מיד לאחר השתייה ואין שימוש נוסף בה, הריהי 'טפלה' למשקה שבתוכה, וחל עליה הכלל שאין איסור מחתך במאכלים ובמשקאות. אולם לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל, היות ובפועל נוצר פתח לפי מידה מסוימת, פתיחת הלשונית אסורה מדאורייתא משום מלאכת מחתך.

החלקת פני מאכל כדי לייפותו, מותרת בשבת? ומה לגבי שימוש באטמי אוזניים משעווה?

אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת, היא מלאכת 'ממחק', שמהותה היא החלקת העור המופשט מן הבהמה על ידי הסרת השער ממנו; ובכלל איסור זה - החלקת כל משטח שהוא, כגון עץ ואבן. ואמרו חכמים, שהמזרח שעווה בנקב שבחבית כדי לסותמו, ומחליק את השעווה על פני הנקב, וכל כיוצא בזה - עובר על איסור ממחק, ופעולה זו מכונה 'מְמַחֵק'. ומדאורייתא, אין איסור 'ממרח' במאכלים ובמשקאות, אך יתכן שהדבר אסור מדרבנן, ולכן רצוי שלא להחליק את פני המאכל - כגון סלט ביצים - כדי לייפותו, וכדומה. ואם ממרח מאכל לצורך דבר שאינו מאכל, וכגון שמשתמש

בשומן סמיך מאוד כדי לסתום נקב בכלי, לכל הדעות יש בכך איסור דאורייתא.

ואֶטְמִי אֲוֻזִיִּים העשויים שעווה, שהם פיסות שעווה שמכניסים לאוזניים כדי למנוע הפרעות בשעת השינה, ומשנים את צורתם לפי תעלת האוזן וממלאים בהם את חלל האוזן - יש אומרים, שאסור להשתמש בהם בשבת משום איסור 'ממרח', שהרי סותם את האוזן בשעווה ומחליק אותה בידו כדי למלא את חלל האוזן. ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, היות ונוצרת בהם צורה של תעלת האוזן והם נשארים בצורה זו גם לאחר הוצאתם מהאוזן, יש בשימוש בהם איסור מלאכת 'בונה', או איסור 'מתקן מנא', [שנגזר מאיסור מלאכת 'מכה בפטיש']. אולם, לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, מותר להשתמש בהם בשבת.

מדוע אין חוששים לאיסור 'אוהל' בפריסת טלית מעל לראשי 'חתן תורה' ו'חתן בראשית'? האם מותר לסגור תריס המשמש כ'מחיצה' הלכתית בשבת?

עשיית אוהל קבוע היא 'תולדה' של מלאכת 'בונה' ואסורה בשבת מדאורייתא. הסיבה להגדרתה כתולדה ולא כ'אב', אינה מפורשת בגמרא ובראשונים. והאחרונים כתבו סיבות שונות לדבר: א. לדעת הפני יהושע, אוהל, קבוע ככל שיהיה, הוא עראי יותר מבגן קבע. ב. לדעת האבן האזל, שחלק מעיקרה של מלאכת בונה הוא חיבור של חומרים - כגון אבנים וקרשים - זה לזה, כאשר החיבור יוצר בגן; ואילו עיקרה של עשיית אוהל אינה חיבור חלקים כלל, אלא העמדת האוהל כמקום הנבדל מסביבתו. ג. ולדעת הקהל יעקב, גדרה של מלאכת בונה היא בגן המחובר לקרקע, ואילו גדרה של עשיית אוהל היא העמדת האוהל אף ללא חיבור לקרקע.

ובאיסור זה של עשיית אוהל קבוע מדאורייתא, נכללות הן עשיית גג ללא מחיצות והן עשיית מחיצות ללא גג. והוסיפו חכמינו ז"ל ואסרו עשיית אוהל עראי, שאינו קבוע, כדי שלא יבואו לעשיית אוהל קבוע. וכן הדין בסתירת אוהל - שסתירת אוהל קבוע אסורה מדאורייתא, וסתירת אוהל עראי אסורה מדרבנן. אולם, בניגוד לאוהל קבע, באוהל עראי אסרו חכמים רק עשיית גג - וכשעושה את הגג לשם צל וכדומה, או כדי להשתמש בשטח שתחתיו, אסור לעשותו אף אם אינו מעמיד מחיצות תחתיו - כיון שעיקרו של 'אוהל' הוא הגג. ולא אסרו חכמים עשיית מחיצת עראי ללא גג, אלא במקרים מסוימים, כדלהלן.

ברם, אוהל המוחזק בידי אדם, דעת החזון איש שאינו נחשב לאוהל, ואין איסור לעשותו בשבת אף כשמטרתו לשם צל וכדומה. וכן כתב הטהילה לדוד, והוסיף, שבכך יש להסביר את המנהג לפרוס טלית מעל לראשי העומדים סביב הבימה בשעת קריאת 'כל הנערים', 'חתן תורה' ו'חתן בראשית' בשמחת תורה, ולא חששו לאיסור עשיית גג עם מחיצות של אנשים.

וכאמור, למרות שאסרו חכמינו ז"ל להעמיד גג עראי בשבת, לא אסרו להעמיד מחיצת עראי, אולם, כאשר מדובר במחיצה 'מְתִירָה', שנועדה להתיר איסור כלשהו, או להשלים מצוה - היות ודינה כמחיצה קבועה בנוגע לענין ההלכתי המסוים שאליו היא קשורה, דינה כמחיצה קבועה גם לענין שבת, ויש בה איסור דרבנן של מלאכת 'בונה'. ולדוגמה: מחיצה המשמשת כדופן שלישית לסוכה, ומכשירה את הסוכה למצותה - הואיל ודינה כדופן קבועה לענין מצות סוכה, דינה כמחיצה קבועה גם לענין שבת. ודוגמה נוספת: מחיצה המשלימה את מחיצותיה של 'רשות היחיד' ומתירה את הטלטול בה בשבת - כיון שדינה כדופן קבועה לענין רשות היחיד, דינה כמחיצה קבועה גם לענין איסור בונה.

ואם עבר והעמיד מחיצה כזו במזיד, קנסוהו חכמים שלא להחשיבה כמחיצה לקולא, אלא לחומרא בלבד. ולדוגמה: אם העמיד מחיצה של רשות היחיד, אסור לטלטל בתוכה, כדין רשות הרבים; ומאידך, אסור להעביר מרשות היחיד לתוכה אף בטווח של פחות מארבע אמות. ואם עבר והעמיד מחיצה כזו בשגגה - ניתן להחשיבה כמחיצה אף לקולא. והעמדת מחיצה המורכבת על גבי ציר או מסילה וכדומה, כגון סגירת תריס - דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, שמוותרת בשבת גם אם היא משמשת כמחיצה 'מתירה', משום שאיסור העמדת מחיצה כזו הוא מחמת שנראית כמלאכת 'בונה', ואילו העמדת מחיצה זו, ניכר לכל שאינה פעולה של בנייה אלא כסגירת דלת וחלון בעלמא.

"את האורז נאכל לכבוד שבת. מחויבים אנו לענג את השבת במאכלים משובחים ובמיני תבשילים", אמר הרב. "ומה יהיה ביום ראשון", שאלה הרבנית, "האם נרעיב את הילדים???"

מה יעשה מי שהאוכל בביתו כמעט נגמר והתבשיל היחיד לשבת,
בא על חשבונה של הארוחה היחידה ביום ראשון?

יעקב א. לוסיגמן

הימים ימי הצנע, תקופה קצרה אחרי מלחמת תש"ח. בביתו של מרן הגאון הצדיק רבי יהודה צדקה זצ"ל, כמו בבתיהם של רבים אחרים מתושבי ירושלים, שרר מחסור חמור, וכמעט הגיעה המשפחה לפת לחם.

השלטונות הגבילו אז את מכסת המזון שיוכלו האזרחים לקנות, וגם מי שהסכים לשלם טבין ותקילין, לא יכול היה לקנות מעבר למכסה שהוקצתה לו על ידי הרשויות. לאחר רכישת המזון נדרשו האזרחים להשתמש בו בתבונה ובצמצום, כדי שלא יאלצו לרעוב עד הפעם הבאה שבה יוכלו לקנות מזון.

והנה מתקרבת שבת המלכה, הרבנית הצדקנית פהימה צדקה ע"ה, הצליחה להשיג קמח לאפיית חלות לשבת, וגם מעט ירק כדי לענג את השבת, אך כשבאה לבשל מאכלים לכבוד שבת לא הצליחה הרבנית למצוא בבית דבר. רק מעט אורז עמד במזווה.

מרן זצ"ל רואה שהכירה אינה דולקת, ושחסירים אינם מבעבעים כפי שהורגל מדי ערב שבת. "מה קרה היום?", שאל את נוות ביתו בליאה רבה, "האם אין לנו דבר בבית כדי שנוכל לבשל אותו לכבוד שבת?".

"יש רק מעט אורז", השיבה לו הרבנית. "לשבת יש לנו חלות ואת האורז חשבתי לשמור ליום ראשון, כדי שהילדים לא ירעבו".

"לא ולא", השיב רבי יהודה צדקה לרבנית, "את האורז נאכל לכבוד שבת. מחויבים אנו לענג את השבת במאכלים משובחים ובמיני

תבשילים. אין זה מן הראוי לנהוג כך כלפי שבת קודש". "ומה יהיה ביום ראשון", שאלה הרבנית, "האם נבזבז את כל האוכל על סעודות השבת, ונרעיב את הילדים שלנו ביום ראשון?". "חלילה וחס", השיב לה הרב. "ביום ראשון הקדוש ברוך הוא כבר ידאג לנו לאוכל. אנחנו צריכים לסמוך עליו שהוא יקיים את ההבטחה שלו למי שמכבד את השבת, "לוו עלי ואני פורע". הרבנית שאשה כשרה וצדקנית היתה, עשתה כדברי בעלה הגאון. בני המשפחה כיבדו את השבת בשירה ובזמירות, ואף הטיבו את ליבם באורז הטעים. מרן זצ"ל חיזק אותם והזכיר להם שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס את כולם, ובעזרתו יתברך יגיע אוכל גם ביום ראשון.

בשעות הבוקר המוקדמות של יום ראשון, עוד לפני שהספיקו הילדים להרגיש את תחושת הרעב מתחילה לקנן בקרבם, לאחר שסעדו היטב ביום האתמול, נשמעו לפתע נקישות על דלת הבית. אורח מבגדד הגיע במפתיע לבקר את רבי יהודה צדקה ועמו הביא שק מלא וגדוש במאכלים טעימים, ובו כמובן גם כמות לא מבוטלת של אורז.

בני המשפחה שמחו שמחה גדולה, והרב ששמח יחד עימם הדגיש כי אין זו הפתעה או אירוע יוצא דופן: "כך סדרו של עולם", אמר לילדיו ולבני ביתו, "כשאדם מכבד את השבת, הקדוש ברוך הוא דואג שהוא לא יינזק מזה ולא יפסיד שום דבר ממה שהוציא עבור שבת המלכה".